

Innst. S. nr. 285

(2006-2007)

**Innstilling til Stortinget
frå næringskomiteen**

St.prp. nr. 77 (2006-2007)

**Innstilling frå næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 2007 -
endringer i statsbudsjettet for 2007 m.m.**

INNHALD

1. Innleiing	5
1.1 Samandrag	5
1.2 Merknader frå komiteen	6
2. Utviklinga i jordbruket	10
2.1 Samandrag	10
2.2 Merknader frå komiteen	13
3. Miljø	15
3.1 Samandrag	15
3.2 Merknader frå komiteen	16
4. Økologisk produksjon og forbruk	17
4.1 Samandrag	17
4.2 Merknader frå komiteen	17
5. Foredling og omsetjing	18
5.1 Samandrag	18
5.2 Merknader frå komiteen	19
6. Importvernet og internasjonale tilhøve	20
6.2 Merknader frå komiteen	21
7. Hovudtrekk i avtala	22
7.1 Samandrag	22
7.2 Merknader frå komiteen	25
8. Nærare om enkelte politikkområde	26
8.1 Samandrag	26
8.2 Merknader frå komiteen	28
9. Endringar i prisutjamningsordninga for mjølk	29
9.1 Samandrag	29
9.2 Merknader frå komiteen	30
10. Framlegg frå mindretal	31
11. Tiltråding frå komiteen	32

Innst. S. nr. 285

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget frå næringskomiteen

St.prp. nr. 77 (2006-2007)

Innstilling frå næringskomiteen om jordbruks- oppgjøret 2007 - endringer i statsbudsjettet for 2007

Til Stortinget

1. INNLEIING

1.1 Samandrag

Regjeringen legger med dette fram en proposisjon om jordbruksoppgjøret i 2007, med forslag om endrede bevilgninger på statsbudsjettet for 2007 og andre vedtak i forbindelse med oppgjøret.

Jordbruksforhandlingene i 2007 omfatter bevilgninger over statsbudsjettet for kalenderåret 2008 og omdisponeringer innenfor rammen for 2007. Videre er det forhandlet om målpriser for perioden 1. juli 2007-30. juni 2008.

Sluttprotokoll fra forhandlingene, med beregnet utslag av avtalen på referansebruk og referat fra forhandlingsmøte 16. mai, følger proposisjonen som trykt vedlegg. Videre følger bl.a. utredningene fra Budsjett-nemnda for jordbruket, krav og tilbud, og enkelte utredninger/arbeidsgrupperapporter proposisjonen som utrykt vedlegg.

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag la 26. april fram et felles krav om økte inntektsmuligheter på 2 100 mill. kroner. Kravet var fordelt med 1 588 mill. kroner i økte bevilgninger på kap. 1150, 500 mill. kroner i målprisøkninger og 12 mill. kroner i reduserte avgiftsinntekter på kap. 4150.

I tillegg til rammen var det lagt til grunn en disponering av ledige midler tilsvarende 31,178 mill. kroner fra 2006 og 133,482 mill. kroner fra 2007. Det ble videre foreslått en målprisøkning på melk fra 1. januar 2008, med beregnet inntektsvirkning på 150 mill. kroner på årsbasis, som også var holdt utenfor rammen.

Til grunn for kravet lå:

- Kompensasjon for kostnadsvekst fra 2007 til 2008.
- Lik kronemessig utvikling som andre grupper fra 2007 til 2008, som var anslått til 18 200 kroner pr. årsverk.
- Ekstra lavinntektstillegg (nivåheving) på 7 000 kroner pr. årsverk.
- At 80 pst. av gevinsten ved økt arbeidsproduktivitet skal beholdes i jordbruket.

Målprisøkningene på 500 mill. kroner var fordelt i alle sektorer, med unntak av gris, hvor det var foreslått en reduksjon på 0,50 kroner pr. kg.

Statens tilbud ble lagt fram 6. mai. Tilbudet hadde en samlet ramme på 720 mill. kroner. Rammen var finansiert med 390 mill. kroner i økte målpriser, 300 mill. kroner i økte bevilgninger på kap. 1150 og 30 mill. kroner i ledige midler fra 2006. I tillegg ble det utenfor rammen disponert 173 mill. kroner i innsparte midler i 2007.

Statens forhandlingsutvalg la følgende forhold til grunn for oppbygging av rammen:

- Økning i markedsinntektene som følge av produksjonsøkning på om lag 100 mill. kroner i 2008.
- Kompensasjon for kostnadsvekst i 2008.
- Reduksjon i arbeidsforbruket på 3,5 pst.
- Inntektsvekst for jordbruket tilsvarende 4 1/2 pst. som for andre grupper fra 2007 til 2008.
- En nivåheving av inntektene på 220 mill. kroner, utover lik prosentvis vekst.

Dette ga grunnlag for en økning i jordbruksinntektene på vel 7 pst., eller 12 400 kroner pr. årsverk, inkl. økt utnytting av eksisterende jordbruksfradrag. Tilbudet hadde en klar distriktsprofil, der det var tatt spesielt hensyn til vanskeligstilte regioner. Tilbudet innebar videre en satsing på miljøtiltak og økologisk landbruk.

Den 16. mai ble Statens forhandlingsutvalg enige med representantene fra Norges Bondelag og Norsk

Bonde- og Småbrukarlag om en jordbruksavtale for 2007-2008.

1.2 Merknader frå komiteen

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Gunvor Eldegard, Sigrun Eng, Steinar Gullvåg, Sigvald Oppebøen Hansen og Arne L. Haugen, frå Framstegspartiet, Hans Frode Kielland Asmyhr, Kåre Fostervold og Øyvind Korsberg, frå Høgre, Torbjørn Hansen og Rolf Jarle Brøske, frå Sosialistisk Venstreparti, Aud Herbjørg Kvalvik, frå Kristeleg Folkeparti, Ingebrigt S. Sørfonn, frå Senterpartiet, leiaren Lars Peder Brekk, og frå Venstre, Leif Helge Kongshaug, viser til den inngåtte jordbruksavtala som er lagt fram for Stortinget i St.prp. nr. 77 (2006-2007), og til Stortinget si handsaming av St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon, jf. Innst. S. nr. 167 (1999-2000).

Komiteen viser til at landbruket skal produsera rein og trygg mat, og matforsyninga til heile landet skal sikrast. Samstundes spelar landbruket i dag ei viktig rolle for busetting og sysselsetting over heile landet. Eit aktivt distriktslandbruk er eit viktig virkemiddel for å oppretthalde hovudtrekka i det busetnadsmønster vi har i dag. Landbruket har òg stor innverknad for reiselivet, slik Noreg ynskjer å framstå. Det blir òg streka under av NHO og andre paraplyorganisasjonar.

Komiteen vil streke under at grunnmuren i framtidslanbruket er å utvikle landbruket som matproducent. Det må leggjast vekt på å ha ein matproduksjon som tek omsyn til mattryggleik, lokale tradisjonar og naturgrunnlaget.

Komiteen vil leggje til rette for ein variert bruksstruktur som både tek omsyn til tradisjonelle familiebruk og gir høve for ulike former for samarbeid. Saman med eit aktivt jordbruk vil komiteen leggje til rette for ein livskraftig næringsmiddelindustri.

Komiteen vil sikre bøndene stabile og forutsigbare rammevilkår, og høve til same utvikling i inntekt som andre.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er derfor glad for at den framforhandla avtala legg til rette for ei klar nivåheving i inntektene, og er tilfreds med at utviklinga vi har sett over fleira år no er snudd. Fleirtalet er av den oppfatning at dette òg er nødvendig for å sikre ny rekruttering til landbruket. Fleirtalet konstaterer at årets avtale betyr ei nivåheving i inntektene, og viser til at Regjeringa med dette følgjer opp lovnadene frå Soria Moria-erklæringa, der det går fram at "Regjeringa vil sikre utøvere i landbruket inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper". Vidare heiter det at "Regjeringa vil sikre et landbruk med en variert bruksstruktur over hele landet", og at "strukturprofilen må styrkes".

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til at Regjeringen etter at den tiltrådte har kommet med en rekke nye innrømmelser i de pågående WTO-forhandlingene som vil få konsekvenser for norsk landbruk og norsk landbrukspolitik i årene som kommer. Dette er innrømmelser som er nødvendige for å komme fram til en avtale, og som disse medlemmer støtter. Det er imidlertid på sin plass å minne om at Senterpartiets leder Åslaug Haga omtalte den forrige regjeringens WTO-innrømmelser, som var langt mindre vidtgående enn det dagens regjering er villig til å gi, som "en dramatisk siste hilsen fra Venstre og Kristelig Folkeparti til Bygde-Norge".

Det kompliserte regelverket og mange av landbrukets lover er et hinder for utvikling av et mer fleksibelt landbruk der de som har lyst til å satse på næringen, får mulighet til å gjøre det.

Disse medlemmer ønsker derfor en full gjennomgang av lov- og regelverk med sikte på en kraftig modernisering.

Disse medlemmer ønsker en gradvis oppmyking av regelverket innenfor melkeproduksjonen. Enkeltbruk i melkeproduksjonen må få muligheten til å utvikle produksjonen ved å kjøpe eller leie kvote, og maksimalkvoten for enkeltbruk bør økes. Disse medlemmer ønsker også en fri omsetning av melkekvote innenfor dagens geografiske rammer. Disse medlemmer vil oppheve de geografiske begrensningene for deltakelse i samdrifter og oppheve begrensningene i antall deltakere. Det bør dessuten innføres en mulighet for å leie melkekvote, for å kunne gi brukerne mulighet til å foreta sine egne valg, uten at det fratrar framtidige eiere muligheten til å starte eller drive melkeproduksjon.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med statens tilbud i jordbruksforhandlingene 2008-2009 fremme forslag om oppmyking av regelverket innenfor melkeproduksjonen. Sentrale elementer i en slik oppmyking må være økt maksimalkvote for enkeltbruk, mulighet til å leie kvote, en friere omsetning av melkekvote og oppheving av de geografiske begrensningene og antall deltakere for deltakelse i samdrifter."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at årets forslag til jordbruksavtale for 2007-2008 inneholder en rekke sentrale elementer fra regjeringen Bondevik IIs landbrukspolitik. Årets fremforhandlede avtale innebærer verken i ramme, innretning eller struktur en kursendring. For eksempel reverseres ikke de tiltak den forrige regjeringen iverksatte for å få til en mer rasjonell melkeproduksjon, på tross av signaler fra landbruks- og matministerens partilandsmøte om at dette skulle skje.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet stiller seg sterkt kritiske til den jordbruks-

politikken som har vært ført i etterkrigstiden og som fortsatt ønskes videreført av den sittende regjeringen. Disse medlemmer kan derfor ikke på noen måte stille seg bak den frenforhandlede jordbruksavtalen fordi den ikke bærer bud om noen ny innretning i landbrukspolitikken, dette til tross for at både landbruket og andre aktører som er knyttet opp mot landbruket har bedt om en kursomlegging av landbrukspolitikken. Til tross for at den rød-grønne regjeringen varslet en kraftig omlegging av landbrukspolitikken da den kom til makten, har dette ikke skjedd. Den kraftige nedgangen i antall bønder og bruk vil derfor fortsette i de kommende årene og antakeligvis med økt kraft. Aktørene i landbruket har mistet optimismen, og tilliten til Regjeringens landbrukspolitikk er på et lavmål. Den politikken som har vært ført mot landbruket gjennom mange år, er et sosialistisk eksperiment som har bidratt til at den norske bonden er blitt fanget inn i et "nett" og et system som det nå er tilnærmet umulig å komme ut av. Jordbrukspolitikken er preget av en sterk iver etter å regulere jordbruksnæringen helt ned til den minste detalj, og offentlige byråkrater og et særdeles detaljert regelverk har tatt over styringen av hvordan utviklingen i jordbruket skal skje. Den styringen som den enkelte bonde skal ha over sin egen eiendom og arbeidsplass er blitt borte, og bøndene er i dag mer å anse som offentlig ansatte og utøvere av en offentlig politikk enn selvstendig næringsdrivende innenfor matproduksjonsbransjen, slik som de burde ha vært. Dette har ført til at kreativitet, satsingsevne og ønske om å ta risiko nærmest er blitt fraværende i store deler av landbruket. Disse medlemmer finner det merkelig at både jordbrukets organisasjoner og Senterpartiet støtter opp om en slik politikk som stadig fører til færre bønder og stor misnøye rundt inntektssituasjonen og utviklingsmuligheter blant aktørene i næringen. Disse medlemmer vil også påpeke at jordbruksavtalesystemet er blitt så innviklet og komplisert at få utenom det sentrale byråkratiet i Landbruks- og matdepartementet har mulighet til å sette seg inn i alle systemets sider og forstå det fullt ut. Det viser også debatten i år om budsjettmemndas beregningsgrunnlag, hvor flere kunnskapsrike personer i landbruket har gått ut og sagt at tallgrunnlaget er feil og at det er påvirket fra sentralt hold i landbruksdepartementet. Det er heller ikke noen andre land innen OECD- og matområdet som har funnet det formålstjenlig å praktisere et system med jordbruksavtale.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Forslaget til jordbruksavtale bifalles ikke."

"Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag til overføringer til jordbruket i statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger."

Disse medlemmer er skuffet over at Regjeringen ikke tar et oppgjør med det jordbrukspolitiske styringssystemet og det juridiske grunnlaget for jordbrukspolitikken, som i stor grad ble utformet i

mellomkrigstiden under helt andre forhold. Disse medlemmer mener resultatet av mer enn 70 år med en gjennomregulert landbruksnæring beviser at den førte politikken har vært mislykket fordi den ikke har nådd målene knyttet til bosetting, sysselsetting og inntektsnivå. Antallet bruk i drift og antall aktive bønder synker raskt, og det er påregnet at den samme avgangen vil fortsette også med årets jordbruksavtale. Nye tall viser at bosettingsutviklingen i distriktene er sterkt synkende. Dette må være et stort nederlag for Regjeringen som har bebudet en ny kurs i landbrukspolitikken. Videre har jordbrukspolitikken medført betydelige kostnader i form av offentlige utgifter, høye priser på matvarer og innskrenket næringsfrihet for bøndene. Disse medlemmer vil peke på at alle begrensninger og hindringer som er satt gjennom konsesjonsbegrensninger, administrative priser, produksjonskvoter og selektive støtteordninger, har vært ødeleggende for primærproduzentene. Disse medlemmer vil derfor prioritere en kraftfull omlegging der deregulering, avbyråkratisering og konkurranse settes i høysetet. Disse medlemmer mener denne prosessen må innledes snarest for å unngå at vi senere kan risikere å få en næring i full oppløsning. Disse medlemmer viser til at analyseselskapet Econ i 2004 utarbeidet en rapport på vegne av landbruks- og matdepartementet som konkluderer med at de mange reguleringene i landbruket med fordel kan oppheves, da de først og fremst legger en begrensning på utviklingen av næringen og virker negative i forhold til verdiskapingen i landbruket. Disse medlemmer er av den oppfatning at de konklusjoner som fremkommer i Econ-rapporten snarest må gjennomføres, slik at ny vekst og optimisme i landbruket kan sikres.

Disse medlemmer mener et ledd i en modernisering vil være at landbrukspolitikken ikke lenger innlemmes i distriktspolitikken. Disse medlemmer registrerer at landbrukets ansvar for bosetting i distriktene har vært mislykket. Disse medlemmer mener landbrukspolitikken har bidratt til å utarme distriktene og gjort dem mindre i stand til å utvikle et bærekraftig næringsliv og således medvirket til å forsterke sentraliseringseffekten. Disse medlemmer viser til at konkurranseutsatt virksomhet i distriktene kjemper en hard kamp for å overleve i den internasjonale konkurransen. I den kampen må den, i tillegg til egne kostnader, bære en andel av kostnadene til en landbrukspolitikk som er en av verdens dyreste. Disse medlemmer registrerer at den førte politikk har gitt en skjev fordeling av ressurser i distriktene, med det resultat at lokalsamfunnene har fått for få alternativer gjennom et lite variert arbeidstilbud. Disse medlemmer mener det derfor er et behov for en ny landbrukspolitikk som radikalt endrer betingelsene for jordbrukets og bygdenes samlede næringsliv gjennom å skille landbrukspolitikken og distriktspolitikken.

Disse medlemmer har stor tro på det norske landbruket og på norske bønder. Det er flertallet i Stortinget som har vist en mistillit til den norske bondestanden ved å begrense næringens frihet sterkt. Det er betenkelig at Senterpartiet har vært hærfører for en

slik politikk som har ført til pessimisme og lavere produktivitet i landbruket. Disse medlemmer er av den oppfatning at det norske landbruket har store muligheter til å utvikle seg til en konkurransedyktig næring som også kan konkurrere på et internasjonalt marked med spesielle produkter. Norske klimaforhold, genressurser, økologi og kompetanse hos bøndene er særskilte fortrinn som kan utnyttes til vår fordel i et internasjonalt marked. Betalingsvillige forbrukere i EU og på andre markeder leter etter trygge og sunne matvarer som også har kvalitet og god smak. Disse medlemmer mener at vi har alle forutsetninger for å kunne levere slike produkter her i landet, men at det forutsetter en målrettet satsing og dyrking av gründerkultur, slik som man har erfaring fra i andre næringer. Norsk industri og mange andre næringer har blitt internasjonalt ledende innenfor sine segmenter. Dette har gjort at Norge på mange områder har høykompetanse på internasjonalisering, markedsføring, produktutvikling, kvalitetssikring og andre elementer som er viktige for å kunne lykkes internasjonalt. Disse medlemmer mener at Regjeringen burde legge en strategi for hvordan landbruket kan trekke vekslers på den kompetansen som allerede finnes i landet og i mange bransjer. Ved å kople slik kompetanse med de fordelene som norsk landbruk allerede har, vil man kunne skape en vinnernæring som kan lykkes internasjonalt. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning at en større del av de offentlige midler som blir avsatt til landbruksformål, bør benyttes til å utvikle nisjeproduksjon som kan ta økte markedsandeler både i Norge og internasjonalt. Flere mindre nisjeprodusenter har allerede lyktes med dette, men har behov for å være knyttet til et apparat som kan bidra med denne formen for kompetanse. Problemfokuseringen i landbruket må derfor være over og positiviteten må komme frem.

Komiteens medlemmer fra Høyre konstaterer at det til tross for meget stor avstand i tilbud og krav ble enighet mellom partene i jordbruksoppgjøret for 2007, og at også Bonde- og Småbrukarlaget støtter årets forslag til avtale. Avstanden på over 1 mrd. kroner mellom avtalen og kravet er et uttrykk for de betydelige forventninger om økning i overføringene til bøndene som regjeringspartiene med landbruks- og matminister Terje Riis-Johansen i spissen har skapt. Disse medlemmer har også registrert at daværende leder i Bonde- og Småbrukarlaget Anne Osland trakk seg i protest mot den nye beregningsmåten av bondens inntekt Regjeringen ville legge seg på. Den nye beregningsmetoden økte bondens inntekt, ifølge Osland i Nationen den 4. juni 2007, teoretisk med 10 000 kroner. Disse medlemmer mener en slik endring i beregningsmetode kan gi et meget feilaktig bilde av den reelle økningen i bondens beregnede inntekt.

Disse medlemmer mener i lys av utviklingen i næringen at det er behov for en alternativ jordbrukspolitikk og viser til Dokument nr. 8:79 (2006-2007) om en fremtidsrettet jordbrukspolitikk fra Høyre der Stortinget skal ta stilling til om det er behov for en stortingsmelding om en fremtidsrettet jordbrukspolitikk.

Disse medlemmer mener at Norge skal ha et sterkt jordbruk som kan bidra til å sikre en betydelig norsk matvareproduksjon, en tilfredsstillende matvaresikkerhet, en differensiert bosetting og et bærekraftig kulturlandskap. Disse medlemmer viser til at disse målsettingene kan nås til en langt lavere kostnad for samfunnet enn det som fremkommer av jordbruksavtalen. Disse medlemmer viser til at dagens jordbrukspolitikk ikke tar høyde for de utfordringer en ny WTO-avtale vil ha for jordbruksnæringen, ei heller de omstillinger som er nødvendige for å nå kravet til løsdrift i 2024. Viktige virkemidler for å nå målsettingene for jordbrukspolitikken er gradvis deregulering, forenkling av støttesystemer, utflating av tilskuddsordningen og styrking av eiendomsretten til grunneierne.

Disse medlemmer vil vise til forslag som har blitt behandlet så langt denne perioden rundt disse tema, og vil vise til Dokument nr. 8:27 (2005-2006), jf. Innst. O. nr. 43 (2005-2006) om å oppheve det generelle forbudet mot å dele landbrukseieendom, Dokument 8:40 (2006-2007) om å fjerne boplikten og prisreguleringen på landbrukseieendom, jf. Innst. S. nr. 182 (2006-2007), Dokument nr. 8:49 (2006-2007) om å fjerne SLFs mulighet til å fremme innsigelser i saker som er avgjort i fylkeslandbruksstyrene. Disse medlemmer mener disse forslagene er bidrag for å styrke og gjøre norsk jordbruk mer fremtidsrettet.

Disse medlemmer mener det er uheldig at enkelt næringer får bestemt sine rammevilkår gjennom egne avtaler utenom den ordinære budsjettbehandlingen. Landbruksnæringen er en spesiell næring som av storsamfunnet har blitt tildelt ulike viktige oppgaver. Dette taler for at næringen også kompenseres fra statens side for ulempene det medfører.

Disse medlemmer mener at jordbruksforhandlingene bør erstattes med en konsultasjonsordning som tas i forbindelse med ordinær budsjettbehandling. Det er viktig at aktørene er med i prosessen ved utforming av virkemidlene som skal gjelde for næringen.

Disse medlemmer viser til at deres prinsipielle motstand mot jordbruksavtalen ikke betyr motstand mot virkemidlene som ligger i avtalen, eller omfanget av den. Utviklingen de siste årene tilsier at avtalens omfang bør reduseres noe siden en stor del av avtalen ikke lenger er spesifikk for jordbruket, men er mer av generell distriktspolitisk art som flere grupper bør ha uttalerett om.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Forslaget til ny jordbruksavtale bifalles ikke. Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag om overføringer til jordbruksnæringen i statsbudsjettet etter forutgående konsultasjoner mellom de berørte organisasjoner i næringen og Regjeringen."

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at den landbrukspolitikken som ble ført i perioden 2001-2005, skapte ny optimisme i næringen og grunnlag for satsing for dem som vil skape seg et leverbrød innenfor den

utvidede landbrukspolitikken. Det er viktig at denne politikken fortsetter, og disse medlemmer registrerer med tilfredshet at dette langt på vei er tilfellet, på tross av retorikk om det motsatte fra statsråden og regjeringspartienes landbrukspolitiske talspersoner i Stortinget.

Medlemen i komiteen frå Kristeleg Folkeparti er nøgd med at det er inngått ein avtale om jordbruksoppgjøret mellom staten og organisasjonane i landbruket, og at sitjande regjering på denne måten fylgjer opp tradisjonen frå både sentrumsregjeringa og samarbeidsregjeringa om at tingingane har enda i avtale med minst ein av organisasjonane i landbruket.

Denne medlemen vil imidlertid peika på at sjølv om ramma i oppgjøret dette året sikrar utøvarane i yrket ei inntektsutvikling som prosentvis er på høgde med arbeidstakarar i samfunnet elles, har regjeringspartia sjølv skapt så høge forventningar til kva årets oppgjør ville enda i, at mange i landbruket er skuffa over resultatet. Denne medlemen registrerer at regjeringspartia sjølv meiner at lovnadene frå Soria Moria-erklæringa no er fylgt opp. Det er i tilfelle ei meining som ikkje delast av yrkesutøvarane sjølv, jf. kva Norges Bondelag seier i sitt brev til næringskomiteen datert 31. mai 2007:

"Norges Bondelag konstaterer at årets jordbruksavtale er en videre oppfølging av fjorårets jordbruksavtale og stortingsflertallets påpekning. Forhandlingsresultatet er imidlertid ikke i tråd med de ambisjoner som er uttrykt og de forventninger som er skapt fra Regjeringshold gjennom vinteren. Det er derfor helt nødvendig at Regjeringen viderefører og forsterker satsingen på jordbruket, dersom Regjeringen skal nå sine egne ambisjoner og løfter i Soria Moria plattformen fram til valget i 2009."

Vidare seier Norges Bondelag fylgjande:

"Norges Bondelag vil understreke at det er langt igjen før intensjonene i Soria Moria erklæringen er oppfylt."

Denne medlemen vil òg syna til at sjølv om ramma for oppgjøret i år er høgare enn kva ramma har vore dei næraste åra tilbake i tid, er det likevel neppe grunn for å kalla oppgjøret historisk. Ein skal ikkje lenger tilbake i tid til oppgjøra i 1998 og 1999, då sentrumsregjeringa og landbruksminister Kåre Gjønnes (Kristelig Folkeparti) fekk avtale med landbruket sine organisasjonar for å finna avtalar med klårt høgare samla ramme enn kva som er tilfellet i år.

Denne medlemen vil òg peika på det auka presset som norsk næringsmiddelindustri opplever ved at større deler av samla ramme vert teken ut i form av auka målprisar. Skal vi kunne halda på ein livskraftig næringsmiddelindustri i konkurranse med utanlandsk industri, meiner denne medlemen at ein større del av samla ramme ved komande jordbruksoppgjør må takast ut som direkte budsjettstøtte.

Komiteens medlem fra Venstre understreker innledningsvis at Venstre har tradisjon for å

stemme for avtaler som er framforhandlet mellom staten og ulike organisasjoner knyttet til lønnsoppgjør, trygdeoppgjør og jordbruksoppgjør. Venstre vil således stemme for den framforhandlede jordbruksavtale mellom staten, Norges Bondelag og Norges Bonde- og Småbrukarlag for perioden 2007-2008.

Dette betyr imidlertid ikke at dette medlem mener at avtalen er godt tilpasset de utfordringene norsk landbruk står overfor. Innretningen i den inngåtte avtalen bærer ikke preg av nytenkning eller en politikk som kan modernisere norsk landbruk og sette det i stand til å møte de internasjonale utfordringene vi alle vet vi står overfor, ikke minst gjelder dette den kraftige økningen i målpriser som er stikk i strid med Regjeringens innrømmelser i de pågående WTO-forhandlingene.

Dette medlem stiller seg imidlertid undrende til at det er mulig for en regjering å stille seg slik at et økonomisk godt oppgjør for næringsutøverne blir møtt med generell misnøye. Eksempelene er mange, for eksempel følgende uttalelse fra Hedmark Bondelag fra 5. juni i år:

"Forventningene i Hedmark var meget høye til årets forhandlinger. Vi hadde selv bidratt til å skape disse forventningene, men mange politikere - både i eget fylke og sentralt - var i stor grad med på å skape disse forventningene. Norges Bondelag var i utgangspunkt også opptatt å ha et trykk i organisasjonen foran årets forhandlinger bl.a. ved å arrangere møter med politikerne som eks "Bonde for en dag" - 18/4-07. Senere oppfattet vi nærmest ledelsen i Norges Bondelag som mest opptatt av å dempe forventningene.

- Debatten rundt Budsjettnemndas tall var merkelig. I tillegg styrker det ikke akkurat nemndas autoritet når det så tydelig kan sås tvil om motivene. Vi fikk bestemt inntrykk av en endret beregningsmåte skulle medføre at det ble 400 mill kroner enklere å forhandle. Merket vi noe til det, og hvem fikk gevinsten av endret beregningsmåte? Vi konstaterer at det ikke ble oppnådd noen ting når det gjelder Statens regnemåte vedr økte markedsinntekter pga. volumvekst og beregning av kapitalkostnader. Det er en forskjell i regnemåte mellom jordbruket og Staten på 262 mill kr, men ingenting ble oppnådd!

- Vi har registrert at Norges Bondelags strategi i hele vinter var å øve maksimalt påtrykk på økte budsjettoverføringer. Vi fikk inntrykk av at budsjettmidler var den eneste måte å øke bondens inntekter på. Det vi oppnådde i forhandlingene var å øke budsjettposten fra 300 til 400 mill kr., mens kravet var på 1600 mill.

Hedmark Bondelags konklusjon var og er at det hadde vært bedre å bryte enn å inngå en dårlig avtale. Vi betrakter avtalen til å ligge langt under det vi vurderte som en "smertegrense".

Dette medlem vil peke på at grunnen til Hedmark Bondelags og andres tilsvarende reaksjoner er åpenbar: Regjeringen har på område etter område skapt forventninger som den ikke har mulighet til å leve opp til. Det medfører dessverre bare at tilliten til politikerne svekkes, noe dette medlem beklager.

Dette medlem stiller seg i likhet med Hedmark Bondelag svært undrende til den prosess som førte fram til at Budsjettnemnda for jordbruket endret beregningsmåten for realkapital, og dermed inntektsutvikling for bøndene, i forbindelse med årets jordbruksopp-

gjør, slik at det ble framstilt som at man i 2006 fikk et antatt dårligere jordbruksoppgjør, mens man i 2007 skulle få et bedre oppgjør. I et svar til representanten Leif Helge Kongshaug om dette i forbindelse med Stortingets muntlige spørretime 18. april i år svarte statsråd Terje Riis-Johansen følgende:

"Jeg oppfatter at det som på faglig grunnlag er gjort i budsjettnemnda i realrentespørsmålet - det er antageligvis det representanten Kongshaug her viser til - nettopp er en opprydding. Det er en opprydding som burde vært gjort for lenge siden, ut fra det en ser av faglige vurderinger knyttet til realrentas innvirkning på raske endringer, i en teknisk beregning av inntektsutviklinga i landbruket. Ved å legge inn en gjennomsnittsberegning, som budsjettnemnda nå har gjort, mener fagfolkene i nemnda at en vil få en mer ryddig inngang til å glatte ut svingninger, som er svært store fra år til år. Det er en tilnæringsmåte som er lik det som blir gjort på relativt mange andre sektorer i samfunnet. Så jeg forholder meg til de vurderingene som er gjort i budsjettnemnda, på samme måte som jeg tror tidligere statsråder har forholdt seg til tilsvarende vurderinger fra budsjettnemnda som et faglig organ."

Dette medlem kan ikke lese svaret fra statsråden annerledes enn at han hevder å ha forholdt seg passivt til de vurderingene budsjettnemnda har gjort, og at dette ikke var politisk initiert. I avisen Nationen 4. juni i år får vi servert en helt annen historie. Anne Osland, som gikk av som småbrukarlagsleder i protest mot de nye beregningsmåtene til Budsjettnemnda for jordbruket, forteller at både statsråden og departementsråden i landbruks- og matdepartementet personlig forsøkte å overtale henne til å godta den nye beregningsmetoden. "Jeg oppfattet det som en ganske spesiell prosess. Men det er kanskje slik dette gamet er", sier Osland til Nationen.

Dette medlem mener på denne bakgrunn at statsråden har feilinformert Stortinget om sin egen rolle i de endringene Budsjettnemnda for jordbruket gjorde, knyttet til beregninger for realkapital, og ber om at den korrekte informasjon gis i forbindelse med Stortingets behandling av St.prp. nr. 77 (2006-2007).

Dette medlem mener at landbruket skal ha en viktig plass også i framtidens Norge. Det er et mål å opprettholde et desentralisert landbruk med variert bruksstruktur, både av beredskapshensyn og for å sikre trygg mat.

Skal dette lykkes, krever det at moderniseringen av det norske landbruket fortsetter. Dette medlem ser på bonden som en selvstendig næringsdrivende med et spesielt forvalteransvar. Derfor er det viktig at gründermentaliteten får en viktig plass innenfor landbruket. Ressursgrunnlaget på bygdene må i større grad utnyttes til næringsutvikling og til bosetting også for folk uten direkte tilknytning til primærnæringene. Det må bli mer mangfold i landbruket. Lokale myndigheter må få større anledning til lokal tilpasning og til å se landbrukspolitikken i sammenheng med øvrig næringspolitikk. Landbruket må få mindre øremerking, færre skjemaer, færre og enklere retningslinjer.

I tillegg til å produsere mat og trevirke må landbruket få en mer sentral rolle i å oppfylle samfunns mål om

livskraftige lokalsamfunn, levende kulturlandskap og natur- og miljøgoder. Dette medlem ønsker overføringer til landbruket på om lag dagens nivå, men med mer produksjonsnøytrale og miljøvennlige tilskuddsordninger.

Dette medlem vil ha en mer aktiv bosettingspolitikk for de landbrukseiendommene som i all hovedsak er et sted å bo. Det bør bli enklere å få kjøpt småbruk, for å sikre bosetting og økt mangfold på bygdene. Dette medlem viser i så måte til forslaget fra Lars Sponheim og André N. Skjelstad om oppheving av det generelle forbudet mot å dele landbrukseiendom (Innst. O. nr. 43 (2005-2006)), og beklager de gammelmodige politiske standpunkt regjeringspartiene inntok i behandlingen av denne saken.

Dette medlem vil sikre Norge et fortsatt handlingsrom for en nasjonal landbrukspolitikken innenfor rammen av WTO og andre internasjonale avtaleverk. Alle land må sikres retten til en viss nasjonal jordbruksproduksjon bl.a. gjennom tollvern. Det er allikevel åpenbart at WTO-avtalen vil kreve en omstilling av den norske landbrukspolitikken, ikke minst gjelder dette en felles forståelse av at utvikling av eksportsubsidier er nødvendig for å slippe den fattige delen av verden til. Dette medlem mener derfor at ordningen med norske eksportsubsidier til osteproduksjon gjennom omsetningsavgiften må avvikles.

Dette medlem viser til at dette også har bred støtte i Regjeringen all den tid finansministerens parti Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett i 2005 foreslo at alle norske eksportsubsidier ble avviklet.

Dette medlem ønsker å videreføre jordbruksforhandlingene, men som en rendyrket inntektsavtale mellom bøndene og staten. Alle andre tilskudd og ordninger bør overføres til ordinære poster på statsbudsjettet og avgjøres og besluttes i åpne diskusjoner i vårt folkevalgte demokrati, og ikke i lukkede forhandlinger innenfor det korporative system.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen både i forbindelse med statsbudsjettet for 2008 og i forbindelse med jordbruksforhandlingene i 2008-2009 styrke tilskuddsordningene som bidrar til et mer miljøvennlig landbruk og til kulturlandskapspleie."

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med statens tilbud i jordbruksforhandlingene 2008-2009 fremme forslag om å avvikle de norske eksportsubsidiene til osteproduksjon gjennom omsetningsavgiften."

2. UTVIKLINGA I JORDBRUKET

2.1 Samandrag

Det vil ikke være mulig å avlese virkningene av den løpende politikken, i forhold til de retningslinjer Stortinget har trukket opp, i utviklingen i jordbruket fra år til år. Virkningene av betydelige endringer i virkemiddelbruken vil først vise seg over tid. Videre vil det i de

fleste sammenhenger ikke være mulig å vurdere utviklingen i relasjon til enkeltvirkemidler, men i forhold til den helhetlige virkemiddelbruken.

Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ) har som hovedoppgave å legge fram og bearbeide grunnlagsmateriale for jordbruksoppgjøret. Det er tradisjon for at nemnda i alle viktige prinsipielle spørsmål arbeider seg frem til en faglig enighet. Materialet som BFJ utarbeider til jordbruksoppgjøret, består av Totalkalkylen for jordbruket, Referansebruksberegninger for jordbruket og Resultatkontrollen for gjennomføringen av landbrukspolitikken.

Inntektsutviklinga for jordbruket

Inntektsutviklingen for jordbruket vurderes med utgangspunkt i normaliserte regnskaper i Totalkalkylen, avgitt fra BFJ. Totalkalkylen omfatter inntekter fra tradisjonelt jord- og hagebruk, og inkluderer strukturendringer. For jordbrukere som selvstendig næringsdrivende er det flere forhold som påvirker inntektene det enkelte år. Utøverne vil selv måtte ta ansvaret for å utnytte de muligheter jordbruksoppgjøret og markedet gir. Totalkalkylens normaliserte regnskaper gir ikke et fullstendig bilde av utviklingen i landbruksbefolkningens samlede næringsinntekter. Totalkalkylen har heller ikke, og kan ikke ha, samme presisjonsnivå som lønnsstatistikk. Inntektsutviklingen bør derfor vurderes over noe tid.

Gjennomsnittlig prosentvis inntektsvekst er både for den siste femårsperioden og den siste tiårsperioden i årets normaliserte regnskap beregnet til om lag 2 3/4 pst. pr. år. Det er klart lavere enn gjennomsnittet for andre grupper.

Fra 2006 til 2007 forventes en økning på om lag 9 1/2 pst., når inntektsverdien av jordbruksfradraget er inkludert. Fjorårets avtale la i utgangspunktet til rette for en inntektsvekst på 6 1/2 pst. Sterkere inntektsvekst enn lagt til grunn skyldes særlig volumvekst i inntektene og klar forbedring av markedsbalansen i svineholdet.

Budsjettnemndas referansebruksberegninger viser gjennomgående inntektsvekst for alle produksjoner i 2007, ikke minst for sau og ammeku, og spesielt stor økning for svin/korn som følge av bedre markedsbalanse. Grovt sett viser referansebruksberegningene, som normaliserte regnskaper, en vekst på vel 15 000 kroner pr. årsverk fra 2006 til 2007. Nytt i årets BFJ-materiale er referansebruk med fjørfekjøtt og økologisk melkeproduksjon. Ifølge disse beregningene er inntektsnivået i økologisk melkeproduksjon om lag som for øvrige bruk med noenlunde samme driftsomfang. På kostnadssiden er det i hovedsak kraftfôrkostnadene og i noen grad kapitalkostnadene som er direkte påvirket av jordbruksoppgjøret.

Areal-, sysselsetjing og strukturutvikling

I perioden 1989-2000 var det en økning i totalt jordbruksareal i drift på 4,8 pst. Denne utviklingen har nå flatet ut. For perioden 2000-2006 er totalt jordbruksareal i drift estimert til å bli redusert med 0,9 pst. Nedgangen i jordbruksarealet henger sammen med reduk-

sjon i arealet med korn og oljevekster og andre åpen åker-vekster. Arealet med eng og beite har økt i samme periode.

BFJ anslår nå en reduksjon i antall årsverk på 4 pst. fra 2006 til 2007 og 3,5 pst. reduksjon til 2008. Fra 2007 til 2008 anslår BFJ reduksjonen i antall jordbruksbedrifter til om lag 3 pst.

Totalt antall jordbruksbedrifter har gått ned fra 99 400 til 51 199 (-44 pst.) i perioden 1989 til 2006. Gjennomsnittlig antall dekar pr. jordbruksbedrift på landsbasis har økt fra 100 dekar i 1989 til 202 dekar i 2006. Arealet på jordbruksbedriftene som går ut av drift overtas i hovedsak av andre jordbruksbedrifter ved salg og spesielt ved leie. Leid areal er mer enn doblet i perioden 1979-2006 og utgjorde ca. 4 mill. dekar, tilsvarende 39 pst. av arealet, i 2006.

Antall jordbruksbedrifter med melkeproduksjon er redusert med 35 pst. i perioden 1999 til 2006, og utgjorde i 2006 14 746 bedrifter. I samme periode er antallet samdrifter i melkeproduksjonen mer enn fire-doblet. Antall godkjente samdrifter var ved utgangen av 2006 1 868 mot 432 i 1999. I 2006 var det i gjennomsnitt 2,3 deltagere i samdrifter med melkeproduksjon, og 23,4 pst. av total melkevotet var i samdrifter.

Det har gjennomgående vært en betydelig strukturendring i alle produksjoner de senere årene. I 2006 var for eksempel gjennomsnittlig besetningsstørrelse 52 for jordbruksbedrifter med purker, mot 26,5 i 1999.

Den relative fordelingen av antall jordbruksbedrifter med ulike produksjoner har holdt seg forholdsvis stabil mellom regioner siden 1989. Vestlandet har hatt svakest produksjonsutvikling for de fleste produksjoner. Antall foretak med saueproduksjonen i Vestland fylkene har for eksempel gått ned med 32 pst. fra 1999 til 2006. Vestlandet har også størst reduksjon i arbeidsforbruk og er den eneste landsdelen med en viss reduksjon i både totalt jordbruksareal i drift og areal av eng/beite.

Overføringar til jordbruket

Tall fra OECD viser at Norge sammen med Sveits, Korea, Japan og Island har den mest omfattende jordbruksstøtten blant OECD-landene.

OECDs PSE-analyser (Producer Support Estimate) viser næringsstøttens andel av jordbrukets samlede brutto inntekt. Beregningene omfatter både budsjettstøtte og virkning av importbeskyttelsen (skjermingsstøtte). Beregningene skal i prinsippet gi et totalmål for støtten til produsentene. Støttenivået i Norge målt ved PSE-prosenten har endret seg lite de siste ti årene og var for 2005 på 66 pst. PSE-prosenten i gjennomsnitt for OECD var 29 pst. i 2005. CSE (Consumer Support Estimate) er et uttrykk for den implisitte skatt som pålegges forbrukerne som følge av landbrukspolitikken. Norges prosentvise CSE var i 2005 på -53 pst. I gjennomsnitt for OECD var CSE på -17 pst.

Nærings- og bygdeutvikling

I januar 2007 la Landbruks- og matdepartementet fram strategien "Ta landet i bruk!". Strategien bygger opp under hovedmålene i landbrukspolitikken og dan-

ner et rammeverk for alle typer lønnsom næringsvirksomhet med utgangspunkt i gårdens menneskelige og materielle ressurser. I tillegg til den nasjonale strategien har alle fylker utarbeidet en regional strategi for næringsutvikling som skreddersyr virkemiddelbruken til de mest aktuelle utfordringene i regionen.

Midlene fra jordbruksavtalen (Landbrukets utviklingsfond) utgjør over 30 pst. av aktiviteten i Innovasjon Norge (IN), og spiller en viktig rolle for videreutvikling av eksisterende, og utvikling av ny næringsvirksomhet i Norge. Når det gjelder økono-

miske investeringsvirkemidler, er det fremdeles langt større etterspørsel enn det som er tilgjengelig. Mange av søknadene gjelder midler til oppgradering av eksisterende driftsapparat for å imøtekomme nye krav til driftsbygninger og dyrevelferd, men det er også stor interesse for midler til utvidelser av driftsomsfang, nye næringer og nye selskapsformer.

Tabellen nedenfor gir en oversikt over ordninger som har til hensikt å bidra til næringsutvikling i jord- og skogbruk. I tillegg kommer bevilgning til rentestøtte i 2006 med en låneramme på 700 mill. kroner.

Innvilgingsrammer for næringsutvikling i 2006 (mill.kroner)

Ordninger for næringsutvikling i landbruket	2006
Sammenslåing av KSL, Matmerk og KIL, ny organisasjon	
Kompetansetiltak (KIL)	26
Kvalitetssystemer i landbruket (KSL)	20
Fylkesvise bygdeutviklingsmidler (inkl. melke- og storfeprogram)	326
Informasjons- og utviklingstiltak, miljø	12
SMIL	130
Utviklingstiltak innen økologisk landbruk	41,5
Utviklingsprogram for geiteholdet	12,5
Andre utviklingstiltak i landbruket	9
Overføring til Samisk utviklingsfond (SUF)	2
Verdiskapingsprogram for matproduksjon	105
Sentrale bygdeutviklingsmidler	38
Bioenergi og skogbruk	169,2
Innlandet 2010	20
Etablering av Jordskiftesenter	1
SUM LUF, ekskl. rentestøtte	894,2

ETABLERING AV STIFTELSEN KSL MATMERK

I jordbruksoppgjøret 2006 ble det enighet om å slå sammen KSL-sekretariatet og stiftelsen Matmerk til en organisasjon fra 1. januar 2007. Den nye stiftelsen har som formål å styrke konkurransevnen til norsk matproduksjon.

FYLKESVISE BYGDEUTVIKLINGSMIDLER (BU-MIDLENE)

De fylkesvise BU-midlene var i 2006 delt mellom melke- og storfeprogram og andre tiltak. Forvaltningsansvar fordeles mellom Innovasjon Norge (IN) og Fylkesmannen (FM) på regionalt nivå. Det er IN som forvalter de bedriftsrettede midlene, og FM som forvalter de øvrige midlene.

Av 1 549 bedriftsrettede tiltak er 643 registrert som kvinnetiltak. Dette utgjør 42 pst., en økning på 7 prosentpoeng fra 2005. Av de bedriftsrettede midlene har kvinnelige søkere mottatt 35 pst., en økning på 10 prosentpoeng fra 2005. 32 pst. av midlene til tradisjonelt jord- og hagebruk har gått til kvinner, en økning på 13 prosentpoeng fra 2005.

VERDISKAPINGSPROGRAMMET FOR MATPRODUKSJON, INKL. STIFTELSEN MATMERK OG OFFENTLIGE STRATEGIER

Verdiskapingsprogrammet for matproduksjon forvaltes av IN som en egen programsatsing på mat. Hovedmålet for programmet er å bidra til økt verdiskaping innen primærproduksjon og foredling samt omstilling av norsk landbruk gjennom innovasjon og produktmangfold. INs kundeeffektundersøkelse viser at Verdiskapingsprogrammet for matproduksjon er det virkemiddelet, av alle virkemidlene til IN, som har klart størst betydning for realisering av nye prosjekter og bedriftens utvikling og økt lønnsomhet.

Bevilgningen til Stiftelsen Matmerk og til Offentlige strategier inngikk i rammen til programmet i 2006. Gjennom offentlige strategier satses det på profiletende og salgsfremmende tiltak for norsk mat nasjonalt og internasjonalt med sikte på økt næringsutvikling på matområdet. I samsvar med LMDs strategiske plan for næringsutvikling profilerer prosjektene nå i høyere grad synergiene mellom mat og reiseliv, og koordineres med NHD og INs implementering av den nasjonale reiselivssatsingen. Det er lagt vekt på at mat- og reiselivsprosjektene skal bidra til å ivareta, forsterke og fremheve et steds lokale egenart knyttet til miljø, estetikk og kulturarv. Samlet ramme til Verdiskapingspro-

grammet for matproduksjon var på 101,2 mill. kroner i 2006.

SENTRALE BU-MIDLER

Av bevilgningen på 22,4 mill. kroner til reiseliv ble i 2006 17,3 mill. kroner brukt til markedsføring, herunder Norgeskampanjen, Bygdeturismekampanjen, Håndplukket og de internasjonale temaprojektene på sykling, vandring, elve-/innlandsfiske og laksefiske. Resten av bevilgningen ble blant annet brukt til konferansen om mat og reislev, katalogen til Norsk Bygdeturisme og Gardsmat, og utviklingen av det nasjonale økoturismeprojektet i regi av GRIP.

SKOGBRUK OG BIOENERGI

Den samlede omsetningen i hele skogsektoren ligger på ca. 40 mrd. kroner. Skogbruket skaper også store lokale verdier. Førstehåndsverdien av det tømmeret som blir hogd og omsatt, ligger årlig på ca. 3 mrd. kroner.

Økt bruk av bioenergi og økt trebruk som erstatning for mer energikrevende materialer vil gi viktige bidrag til energiforsyningen og minske de menneskeskapte klimautslippene. Beregninger viser at skogen i Norge årlig tar opp CO₂ tilsvarende ca. 50 pst. av de totale utslippene av klimagasser.

Det er stort potensial for å øke avvirkningen. Vurderinger gjort ved Norsk institutt for skog og landskap viser at det er mulig å øke denne fra 8-11 mill. til 15 mill. m³ innenfor de rammer som er fastlagt i henhold til bransjestandarden Levende Skog og skogloven med tilhørende forskrifter. For å stimulere til økt aktivitet i skognæringen vedtok Regjeringen i 2006 å utvide og forbedre skogfondsordningen. Ordningen er viktig for å sikre langsiktige investeringer i skogbruket.

LIKESTILLING OG REKRUTTERING

Hovedtendensen er at både andelen kvinnelige brukere og eiere har vært nokså stabil i de siste 5 årene. Den generelle samfunnsutviklingen gjør seg også gjeldende i landbruket ved at kvinner i og i tilknytning til landbruket nå i gjennomsnitt har høyere utdannelse enn menn. Kvinner på gårdsbruk har for første gang større lønnsinntekt enn menn i gjennomsnitt. Andelen kvinnelige personlige brukere var økende fra 1979 til 2001, i perioden etter har den vært stabil på ca. 13 pst. Når det gjelder fordeling mellom driftsformer, er det størst andel kvinner blant bønder med sau, geit og hest.

2.2 Merknader frå komiteen

Komiteen har merka seg at det er store krav til nyinvesteringar og høge prisar på innsatsfaktorar til landbruket, noko som fører til at det er store behov for auka investeringsverkemiddel i jordbruket.

Komiteen vil peike på at verdiskapingsprogrammet for mat fyller ein viktig funksjon i å vidareutvikle norsk landbruk når det gjeld produktmangfold og kvalitet og at programmet viser til gode resultat. Komiteen ser at matinnovasjonar, videreføring av lokale mattradisjonar og matkultur med base i både konven-

sjonelt og økologisk dyrka mat, har stor betydning for rekruttering, sysselsetjing, kvinnearbeidsplassar og ikkje minst reiselivssatsinga.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, viser til grunnlagsmaterialet frå Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ), som viser ein auke av jordbruksarealet frå 1995 til 2007, sjølv om det er estimert ein nedgang på 0,9 pst. i 2006. Noreg har eit lågt jordbruksareal pr. innbyggjar. Fleirtalet legg vekt på at landbrukspolitikken må bidra til at dei dyrka areala vert oppretthaldne.

Fleirtalet legg til grunn at dei landbrukspolitiske verkemidlane samla sett blir utforma slik at distriktsjordbruket blir prioritert.

Eit anna fleirtal, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet og Høgre, viser til at det i dette oppgjeret er lagt vekt på å styrke økonomien i det distrikts- og grasbaserte husdyrhaldet på bruk i alle storleikkategoriar. Det vert òg lagt vekt på at det er innført eit nytt driftstilskot for spesialisert sauehald, på inntil 7 500 kroner pr. bruk, at kravet til omsetjing for å ha rett til produksjonstilskot vert redusert frå 30 000 til 20 000 kroner pr. føretak, og at botnfrådraget er redusert med 1 000 kroner pr. bruk i frå 5 000 til 4 000 kroner.

Dette fleirtalet har merka seg at utviklinga i talet på bruk med sau går ned, og er difor samd i den prioriteringa som her er gjort.

Eit tredje fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at inntektsutviklinga per årsverk i jordbruket har vore klart svakare enn for andre grupper dei siste åra. Materialet i år frå BFJ viser ein gjennomsnittleg inntektsauke per årsverk i jordbruket på om lag 2 3/4 pst. både for siste 10-års og siste 5-års periode. Auken for andre grupper har vore på 4 pst. per år dei siste 5 åra.

Budsjettnemnda sitt grunnlagsmateriale viser òg at antall tilskotsberettiga bruk framleis går ned, men at reduksjonen har vore mindre dei siste åra. Overføringar av statlege kroner til landbruket har fått ein oppsving, noko som var signalisert gjennom Soria Moria-erklæringa.

Dette fleirtalet viser til at BFJ består av representantar frå Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Noregs Bondelag, jordbrukets fellesrepresentant, for tida frå Norske Felleskjøp, statistisk Sentralbyrå, Landbruks- og matdepartementet, Finansdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet, i tillegg til ein uavhengig leiar. Dette fleirtalet viser til at det ifølgje Hovedavtala er nemnda si oppgåve å "framskaffe og tilverka grunnlagsmateriale for forhandlingar om jordbruksavtaler" og at nemnda på vanleg vis har avgitt vedteken innstilling til avtalepartane. Nemnda har òg på vanleg vis, for alle postar, dokumentert kva for endringar som er gjort i høve til materialet for fjoråret og kva for effekt det har hatt på kalkyla, slik det også er gjort greie for i proposisjonen. Formålet med å utarbeide normalisert rekneskap, og legge det til grunn

for forhandlingane, er å jamne ut for tilfeldig variasjon og få eit mest mogleg stabilt uttrykk for inntektsutviklinga i ei langsiktig næring. Mange postar vert normaliserte/glatta, og dette fleirtalet held seg til at ei samla nemnd og alle avtalepartar har konkludert med at materialet slik det er framlagt som, frå i år også inneheld glatting av tilfeldig variasjon i realrentekostnaden mellom enkeltår i normaliserte rekneskap, utgjer det beste tallgrunnlaget for avtala, og at same beregningsgrunnlag også er nytta for 2008. Dette fleirtalet viser også til at det går fram av proposisjonen at inntektsutviklinga frå 2006 til 2007 isolert, er om lag den same i referansebruka og normaliserte rekneskap, etter glatting av realrentekostnaden. I referansebruka vert eit anna kapitalgodtgjøringsprinsipp nytta, som ikkje er sårbart for stor variasjon i konsumprisindeksen.

Dette fleirtalet vil peike på at endringane i brukstal skuldast ei rekkje ulike forhold. Oppgjeret i år kan isolert sett leggje til rette for å dempe nedleggingsakta. Kostnadene knytta til frakt av korn og kraftfôr har auka monaleg dei siste åra. Fraktilskotet er ikkje endra. Dette gir auka kostnadsulempar for distriktsjordbruket.

Dette fleirtalet viser vidare til regjeringsplattforma der det heiter at "Regjeringen ønsker å videreutvikle verdiskapingsprogrammene for mat ..." Dette fleirtalet vil derfor streke under kor viktig det er at det vert satsa vidare på dette programmet.

Dette fleirtalet har merka seg at dei nye brannføresegnene for fjøs med vinterfôra sau gjeld for 30 dyr som er eitt år eller eldre pr. 1. januar. Det er presisert at fjøs der brannvarsling avgjort ikkje er naudsynt, vert å sjå bort frå. For å få ein mest mogleg lik praktisering av skjønning i desse tilfella, skal det lagast ein vegvisar til føresegna. Føresegna skulle vore i kraft frå 1. januar 2007, men ho er utsett til 1. september 2007.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det er god grunn til å anta at det gjeldende regelverket skaper et enormt byråkrati, både i offentlig forvaltning og hos aktørene i næringen, som legger bånd på store ressurser som heller kunne ha vært benyttet til verdiskaping i landbruket og tilflytt aktørene i næringen som inntekt fremfor som offentlige overføringer som i dag. Disse medlemmer viser til at statsråd Terje Riis-Johansen ikke ønsker å svare på hvor mange offentlig ansatte som er knyttet til landbruket i statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltning. Det vises i denne sammenheng til svar fra statsråden på skriftlige spørsmål nr. 728 og 907 (2005-2006) fra stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr. Det er på bakgrunn av disse unnvikende svarene god grunn til å anta at antallet ansatte landbruksbyråkrater er svært høyt og at lite gjøres for å redusere antallet. Disse medlemmer mener at dette har avdekket en svakhet i offentlig forvaltning ved at man ikke har oversikt over hvilke arbeidsoppgaver de ansatte i offentlig sektor har. Professor ved Universitet for Miljø og Biovitenskap, Nordmann Aanesland, hevder i en rapport utarbeidet for Civita i 2006 at antallet

landbruksbyråkrater ligger mellom 5 000 og 10 000. Dette er svært høyt når antallet bønder er under 50 000.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å foreta en beregning av hvor mange som arbeider med landbruksrelaterte spørsmål i offentlig forvaltning."

"Stortinget ber Regjeringen fremme en handlingsplan om avbyråkratisering av landbruket."

Disse medlemmer viser til at aktørene i jordbruket har et svært høyt antall lover og forskrifter som de må forholde seg til. Det må være et mål for offentlige myndigheter at dette antallet blir betydelig redusert, slik at bøndene kan få næringsfriheten tilbake. Disse medlemmer mener det er betenkelig at statsråd Terje Riis-Johansen ikke kan svare på hvor mange forskjellige lover og forskrifter som aktørene i landbruket må forholde seg til, og det vises i denne sammenheng til svar fra statsråden på skriftlig spørsmål nr. 381 (2006-2007) fra stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr.

Disse medlemmer mener at det må foretas en særskilt gjennomgang av hvilke skatter og avgifter som landbruket er ilagt, slik at det kan foretas en reduksjon av disse. Det er nødvendig at den verdiskaping som skapes i næringen, forblir hos aktørene i næringen og ikke slik som i dag, hvor staten tar inn store summer i skatter og avgifter for så å fordele noe tilbake i form av overføringer. Disse medlemmer ønsker ikke et system med særskilte skattefradrag, som for eksempel jordbruksfradraget, fordi dette er å begynne i feil ende. Det er kun et fåtall bønder som kan utnytte jordbruksfradraget fullt ut. Fokuset må være å innføre skattelettelse som kommer alle til gode, også små bruk. Dersom staten skal bidra til økte inntekter hos bøndene, må direkte skattelettelse og fjerning av særskilte skatter gjennomføres før man innfører særskilte fradrag. Oppheving av reguleringer og konsesjonsbestemmelser er også tiltak som vil kunne bidra til å øke inntektene hos de bønder som tenker moderne og som ønsker å satse på landbruket som fremtidig levemåte.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2008 konkretisere hvilke skatter og avgifter som landbruket blir ilagt som næring."

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2008 fremme konkrete tiltak for skatte- og avgiftsreduksjoner for landbruket."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til sine merknader under kapittel 1.2.

Medlemmen i komiteen frå Kristeleg Folkeparti vil peika på at nedgangen i talet på bruk med

sau òg kan ha samband med at særleg bruk i distrikta vert råka av dei nye brannføresegnene for fjøs med vinterfôra sau. Det er beklageleg at talet på bruk med sau går ned, både av omsyn til å kunne forsyne marknaden med norskprodusert kjøt, og av omsyn til å halda kulturlandskapet i hevd. Denne medlemen meiner difor at desse brannføresegnene burde vore vurdert på nytt, og at det då vert teke større omsyn til distriktslandbruket sine levevilkår.

3. MILJØ

3.1 Samandrag

Miljøstatus for jordbruket, tiltak og verkemidlar

Kartlegging og overvåking av biologiske ressurser, kulturminneverdier, vannforurensning og luftforurensninger er pågående prosesser og i stadig utvikling. Regjeringen har som mål at den årlige omdisponeringen av de mest verdifulle jordressursene skal halveres innen 2010. Det er vanskelig å si eksakt hvordan utviklingen er. Landbruks- og matdepartementet arbeider, blant annet sammen med Kommunens sentralforbund, med å få bedret kvaliteten på rapporteringen. Landbruks- og matdepartementet har også nedsatt en gruppe som skal vurdere nye verkemidler for å nå målet om halvering av omdisponeringen.

Jordbrukslandskapet på landsbasis holdes i hevd, men det er store regionale forskjeller. Statistikken sier imidlertid ikke i seg selv mye om miljøkvaliteten på det landskapet som holdes i hevd. Mye av det som finnes igjen av gammel kulturmark, hvorav de største arealene er utmark, trues nå av gjengroing. Det er i dag ingen samlet oversikt over utviklingen relatert til gjengroing i Norge.

Landbruks- og matdepartementet har arbeidet mye med å ta vare på genetiske ressurser fra jordbruket de senere årene, bl.a. med opprettelsen av eget frølager på Svalbard og gjennom nordisk genbank. For bevaringsverdige storferaser er det en egen tilskuddsordning over jordbruksavtalen.

Kulturminner kan bli forringet eller ødelagt på grunn av nedlegging av drift, endrede driftsformer eller ulike effektiviserings tiltak innenfor landbruket. De små, tradisjonelle landbruksbygningene er viktige for lokalhistorien og for den lokale identiteten. SEFRAK-registret viser at Norge har tapt 30 pst. av bygningsmassen i deler av landet i perioden fra registeret ble ferdigstilt og fram til i dag.

MORSA-vassdraget i Østfold og Akershus er et vassdrag som har fått ekstra oppmerksomhet på grunn av sterk forurensning. Vansjø, som er en del av vassdraget, er drikkevannskilden til Moss. Jordbruket har pr. 2005 redusert fosfortilførslene med 4,5 tonn, mens målet er 7,2 tonn innen 2008. De viktigste tiltakene er endret jordarbeiding, fangdammer og etablering av vegetasjonssoner. Jærvassdragene og Haldenvassdraget er også viktige enkeltlokaliteter hvor det er gjennomført mange gode tiltak, men hvor det er behov for å redusere jordbrukets påvirkning ytterligere.

Handlingsplan for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler (2004-2008) fastsetter mål og tiltak på plantevernmiddelområdet. Bruksstatistikk og risikotall basert på bruksundersøkelsene viser ingen klar trend når det gjelder reduksjon i bruk og i risiko. En fullstendig oversikt og vurdering av måloppnåelse vil først kunne bli gitt i forbindelse med evaluering av handlingsplanen i 2009.

Enkelte jordbruksaktiviteter er opphav til direkte utslipp av klimagassene metan (CH₄) og lystgass (N₂O), henholdsvis 50 pst. og 44 pst. av Norges totale utslipp av disse gassene i 2005. Til sammen utgjorde disse utslippene fra jordbruket i 2005 om lag 9 pst. av Norges totale klimagassutslipp. På den annen side kan skogbruk og endret arealbruk bidra positivt i klimasammenheng.

Jordbruket står for 90 pst. av norske utslipp av ammoniakk. Ammoniakk fører til forsuring av vassdrag og til overgjødning i naturen, og ammoniakktutslippene kommer i hovedsak fra lagring og spredning av husdyrgjødsel.

De økonomiske miljøtiltakene i jordbruket er knyttet til nasjonalt miljøprogram med generelle og landsdekkende ordninger, til regionale miljøprogram med tiltak og verkemidler i hvert fylke, og til den kommunale ordningen Spesielle miljøtiltak i jordbruket.

Beiting er en viktig faktor for å bevare kulturlandskap og for å bevare kulturbetinget biologisk mangfold. Antall beitedyr, og hvor disse dyrene beiter, er derfor vesentlige miljøindikatorer. Det totale antall beitedyr var i 2006 på nesten 2,3 millioner dyr, mens det i 1990 var over 2,4 millioner dyr. I 2006 ble det innført et eget nasjonalt beitetilskudd for å få flere dyr på beite. Dette tilskuddet kommer i tillegg til tilskudd til utmarksbeite. I 2006 var 80 pst. av kyrne, 50 pst. av andre storfe, 98 pst. av sauene og 93 pst. av geitene på beite ifølge tilskuddstatistikken. Gjennom regionale miljøprogram er det også beiteordninger i mange fylker.

Setring er en viktig del av den norske kulturarven, og seterlandskapet har mange unike miljøegenskaper. Antallet setre har gått jevnt nedover. Tidlig på 90-tallet ble det innført egne verkemidler for å stimulere til opprettholdelse av aktiv seterdrift. Antall setre i drift fikk et oppsving i 2005 med innføringen av regionale miljøprogram. Antallet enkeltsetre er kommet under 1 200, mens antallet fellessetre er stabilt på drøyt 200. Nedgangen i antall setre er langt lavere enn nedgangen i antall melkebruk i de siste årene. Dette viser at regionaliseringen av verkemidlene har ført til prioritering av setermiljøene og at denne satsingen på å opprettholde setring har virket.

Den kommunale SMIL-ordningen relaterer seg også til forurensning, og ca. 15 pst. har gått til forurensningsrelaterte formål. Av dette har 7 mill. kroner gått til fangdammer og våtmarker. Det er også økonomiske verkemidler over regionale miljøprogram som er rettet inn mot å redusere forurensning. Den største andelen går til endret jordarbeiding.

3.2 Merknader frå komiteen

Komiteen har merka seg at det gjennom SMIL-ordninga er gitt tilskot til 27 fangdammar i Østfold. Komiteen meiner dette er gode tiltak for å betre vasskvaliteten i dei vassdraga der nærings salt er eit stort problem, og ser at fangdammar saman med redusert jordarbeiding og redusert fosforgjødsling vil gje gode resultat.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet og Høgre, er nøgd med at avtalen styrker landbruket sin miljøprofil.

Fleirtalet har merka seg at jordbruket saman med styresmaktene tek ansvar for å utvikla og sette i verk tiltak som kan redusere utslipp frå næringa.

Fleirtalet er nøgd med at det gjennom avtala vert forsterka tiltak for å oppretthalde kulturlandskapet, spesielt med sikte på å hindre gjengroing og stimulere til auka beiting.

Fleirtalet er glad for at avtalepartane har prioritert å auke beitetilskotet med 72 mill. kroner. Auka bruk av bioenergi vil òg vere eit viktig tiltak for å oppfylle klimapolitiske mål, og fleirtalet er samd med innspel som kom frå Noregs Bondelag under høyringa om at dette er eit viktig satsingsområde med stort potensial for sysselsetjing og verdiskaping i landbruket. Fleirtalet viser til at løyvingane til skogbruk og bioenergi er på 190 mill. kroner, og at fordelinga av tiltak skal skje i samtale mellom avtalepartane. Fleirtalet er spesielt tilfreds med at det vert etablert eit utviklingsprogram for klimatiltak som skal auke kunnskapen om jordbruk og klimautslepp.

Fleirtalet er nøgd med at det gjennom avtala vert forsterka tiltak for å oppretthalde kulturlandskapet, spesielt med sikte på å hindre gjengroing og stimulere til auka beiting.

Fleirtalet viser til at partane i jordbruksoppgjeret i år er samde om å sette av 3 mill. kroner til ei eiga verdsarvsatsing over Landbrukets Utviklingsfond. UNESCOs konvensjon for vern av verdas kultur- og naturarv er ei global avtale som forpliktar partslanda til å identifisere, verne, bevare, formidle og overføre til framtidige generasjonar den del av verdsarven som er å finne på eige territorium. Fleirtalet vil streke under den rolla UNESCO sine verdsarvområde har for reiselivsatsinga, og at arbeidet med å halde oppe og gjenskape kulturlandskapet er viktig også i desse områda.

Fleirtalet har merka seg at kravet til omsetning for å ha rett på produksjonstilskott vert redusert til 20 000 kroner. Dette er eit positivt bidrag til at fleire av dei små eigedomane innanfor verdsarvområda kan ta del i dei regionale miljøprogramma. Fleirtalet har registrert at bl.a. drift av ærfugl og fuglevoktarverksemd, som er viktige element for å ta vare på kulturlandskapet ved Vegaøyan verdsarvområde, fell utafor eksisterande tilskottsordningar. Fleirtalet vil derfor peike på at jordbruksavtalemidlane må koordinerast med Miljøverndepartementet si satsing på verdsarvområda, slik at alle viktige miljø- og kulturfaktorar finn ein plass innanfor ramma av desse satsingane.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til at landbruket er en stor kilde til de norske klimautslippene. Gjød-selkjellerne slipper ut store mengder av klimagassen metan. Lavutslippsutvalget, gjennom "Et klimavennlig Norge" (NOU 2006:18), har pekt på løsningen på problemet - nemlig å bygge en gass-turbin over gjød-selkjelleren som omdanner utslippene til energi. En slik løsning er etter disse medlemmers syn både moderne, løsningsorientert og fram-tidsrettet. Problemet er bare at det ikke finnes økonomi til å bygge gass-turbiner over 70-tallets folkefjøs, med 14,72 kyr. Disse medlemmer vil derimot peke på at det vil være god økonomi i å bygge dette sammen med sam-driftsfjøs der flere bønder går sammen om driften. En turbin knyttet til et samdriftsfjøs vil kunne gi nok energi til mange husstander og samtidig sikre en bedre økonomi for bøndene. Disse medlemmer vil også på denne bakgrunn myke opp regelverket rundt sam-drift og oppheve dagens begrensninger både hva gjel-der geografiske avstander mellom deltakerne og antall deltakere. Disse medlemmer beklager at Regje-ringen ikke viser vilje til en slik politikk, men snarere går motsatt vei. Signalene og politikken fra Regjerin-gen og regjeringspartienes representanter er at det skal stramt reguleres hvor mange som kan delta, hvor mye melk som kan produseres, hvor langt unna hverandre deltakerne kan bo og hvor mye hver enkelt bonde må delta i den daglige driften.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at utviklingen i landbruket har stor betydning for miljøet, og at landbruket må ha et økt fokus på å redusere sine utslipp spesielt til vassdrag. Her kan den enkelte gårdbruker bidra med gode og enkle miljøtiltak ved at han bidrar til å redusere utslipp fra sin virksomhet ved å ta slike hensyn når driften av gården legges opp. Disse medlemmer kan ikke se at den fremforhandlede avtalen vil bidra til reduserte utslipp fra landbruket. Disse medlemmer mener det er viktig å ha et økt fokus på skogbrukets rolle i miljø- og klimapolitikken.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser for øvrig til sine merknader under kapittel 1.2.

Medlemen i komiteen frå Kristeleg Fol-keparti syner til at ni pst. av norske klimautslepp kjem frå landbruket, mellom anna i form av metangass frå husdyrgjødsel. Samstundes er metangass frå slik gjødsel ei energikjelde som kan utvinnast til energi, med betre gjødsel som biprodukt. Denne medle-men meiner at det bør opprettast eit fond, etter møn-ster av skogfondet, der bøndene set av ei viss mengde pengar, får skattereduksjon, og kan ta ut pengar til investering i biogassanlegg. ENOVA har så langt kun gjeve støtte til anlegg som er for store til at det vil vera interessant for eit vanleg bruk. Denne medlemen meiner difor at Regjeringa må aktivt inn og førebu ei slik støtteordning for diskusjon i seinare jordbruksoppgjer.

4. ØKOLOGISK PRODUKSJON OG FORBRUK

4.1 Samandrag

Regjeringen har satt som mål at 15 pst. av matproduksjonen og matforbruket skal være økologisk innen 2015. Den positive markedsutviklingen fra forrige år har fortsatt i 2006, og det har vært en til dels betydelig økning i omsetning av økologiske produkter. Samtidig har veksten i primærproduksjonen vært begrenset og omleggingstakten har vært lav. Netto økning av økologiske driftsenheter fra 2005 til 2006 var på 4 bruk. Ved utgangen av 2006 var 2 500 bruk godkjent for økologisk drift. 4,3 pst. av det totale jordbruksarealet var i eller er under omlegging til økologisk drift ved utgangen av 2006, mot 4,2 pst. i 2005.

Korn

Leveranser av økologisk korn er i kornåret 2006-2007 igjen en flaskehals for utviklingen av økologisk landbruk. Særlig er det en utfordring å skaffe nok korn til kraftfôr. Samlet tilgang på norsk økologisk korn var ca. 6 000 tonn, noe som gir et importbehov på rundt 5 000 tonn. Det er også svært vanskelig å oppdrive kornpartier for import. Mattilsynet har derfor, for en begrenset periode, dispensert for bruk av en større andel av, og andre typer, konvensjonelle råvarer enn det som normalt er tillatt i økologiske kraftfôrblandinger. Det er også for lite matkorn tilgjengelig for produksjon av matmel til bakerindustrien.

Mjolk

Økologisk melk utgjør 1,74 pst. av total melkeproduksjon. Salget av økologiske produkter fra Tine, som største aktør, økte i gjennomsnitt med 16 pst. i 2006. Anvendelsesgraden for økologisk melk har økt til 54 pst. Ved økte produksjonsvolumer av økologisk melk, vil anvendelsesgraden kunne økes. Begrenset produkt-sortiment er en av de viktigste hindringene for økt salg av økologiske produkter framover.

Staten gjennomførte høsten 2006 og vinteren 2007 salg av kvoter til produksjon av økologisk melk på til sammen 3,92 millioner liter. Etterspørselen etter kvoter var i begge runder vesentlig større enn tilgjengelige kvoter. Man regner med at produksjonen kan øke med 15-20 pst. som et resultat av kvotesalget.

Kjøtt, egg, frukt og grønt og poteter

Økologisk kjøttproduksjon utgjør fremdeles kun 0,6 pst. av samlet kjøttproduksjon. Andelen økologisk kjøttproduksjon som når markedet som økologisk vare, har økt fra 16 pst. i 2005 til 24 pst. i 2006. Salget av økologiske kjøttprodukter har økt.

Det har videre vært stor etterspørsel etter økologiske egg, og fra 2005 til 2006 har salget økt med 26 pst., tilsvarende 90 tonn.

Det ble omsatt økologisk frukt og bær for 12 mill. kroner andre halvår 2006, tilsvarende en markedsandel på anslagsvis 0,95 pst. Omsetningen av økologiske grønnsaker og poteter var på i overkant av 25 mill. kro-

ner siste halvår 2006, tilsvarende en anslått markedsandel på 0,85 pst.

Utviklinga i daglegvarehandelen

Etterspørselen etter økologiske produkter er økende.

Total omsetning av økologiske varer i dagligvare- og faghandel utgjorde i underkant av 520 mill. kroner i 2006. Dette tilsvarer en andel på 0,74 pst. av total omsetning for de varegrupper der det finnes et økologisk alternativ. Meierivarer er den absolutt største produktgruppen av økologiske varer målt i omsatte kroner.

Prosjekt og utgreiingar

I 2006 ble 12,3 mill. kroner benyttet til veilednings-tiltak mot primærprodusenter og nasjonale pilotprosjekt, mens 22,5 mill. kroner ble brukt til markeds-tiltak og helkjedeavtaler. I 2007 er den foreløpige fordelingen mellom disse prosjektypene hhv. 7,7 og 21,6 mill. kroner. I løpet av 2006 har SLF støttet til sammen 13 helkjedeavtaler. Avtalene omfatter alle sentrale produksjonstyper, og de fleste store markedsaktører deltar.

I forbindelse med Regjeringens arbeid for å nå målsettingen om 15 pst. økologisk matproduksjon og -forbruk i 2015, ble det nedsatt en partssammensatt arbeidsgruppe, "Jordbruksgruppen", som har kommet med forslag til avtalepartene på strategier og tiltak rettet mot primærproduksjon for å nå målsettingen på området. Ut fra produksjonsforholdene i Norge mener Jordbruksgruppen at det ligger best til rette for omlegging av den grovfôrbaserte husdyrproduksjonen. Dette innebærer at grovfôrproduksjoner må ta en større prosentvis andel av den totale økologiske produksjonen enn kraftfôrkrevende produksjoner. Samtidig er det tatt hensyn til behovet for allsidig produksjon og behovet for et allsidig tilbud til forbrukerne. Disse forutsetningene er lagt til grunn for innretningen på de tiltak Jordbruksgruppen har foreslått, nemlig en samlet økning i avsetningen til økologisk landbruk over jordbruksavtalen på 31,6 mill. kroner, til 181,8 mill. for 2008. Jordbruksgruppens rapport danner grunnlaget for de endringer og nye tiltak som er foreslått i kapittel 7 i proposisjonen.

4.2 Merknader frå komiteen

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, Høgre og Venstre, viser til det ambisiøse målet om at 15 pst. matproduksjon skal vere økologisk innan 2015, og strekar under at dette må vere eit prioritert område i tida framover. Fleirtalet er tilfreds med at økonomien blir styrka for dei som har eit langsiktig perspektiv på omlegginga til økologisk drift. Vidare er fleirtalet nøgd med den målretta auken i husdyr- og arealtilskotta.

Fleirtalet er nøgd med at avtala hjelper til med å etablere prosjektet "Økologiske kommuner" i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet. Fleirtalet ser positivt på dette initiativet, og ser gjerne ytterlegare og konkrete samarbeidstiltak der relevante styresmakter søkjer å legge til rette for auka offentleg forbruk av økologisk mat.

Eit anna fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merka seg og ser positivt på at det no vil bli ei styrking av generisk informasjonsarbeid for økologiske produkt, og at dette ansvaret blir lagt til KSL Matmerk. Dette fleirtalet legg til grunn at det i det vidare arbeidet blir lagt til rette for ein god dialog og innverknad frå heile bransjen dette vedkjem, mellom andre frå Oikos.

Dette fleirtalet har merka seg at norskproduert økologisk korn er ein flaskehals for utviklinga av økologisk landbruk. Særleg er det ei utfordring å skaffe nok korn til kraftfôr. Dette fleirtalet meiner at vi bør ha som målsetjing å nå eige produksjonsbehov, både på kraftfôr og til matmjøl. Dette fleirtalet vil streke under at det blir særskild viktig å følgje opp dette i framtida for å nå Regjeringa sitt ambisiøse mål om 15 pst. økologisk produksjon innan 2015.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vurderer det slik at innsatsen for å heve andelen økologisk produksjon henger sammen med opplevd grad av risiko for gårdbrukeren ved omlegging, særleg knyttet til eventuell merkostnad, innskjerping av regelverk og større kostnader ved denne driftsformen. Disse medlemmer viser til at en del aktører som er i ferd med å legge om til økologisk drift, har kritisert Regjeringen for å endre spillereglene underveis. Disse medlemmer mener det er nødvendig at utviklingen av økologisk drift skjer mest mulig koordinert med utviklingen i etterspørselen etter økologiske varer i markedet, og at det i et miljøperspektiv er viktigst at hele jordbruket holder en høy standard.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at det er viktig med et fokus på økt produksjon av økologiske matvarer, men mener at det har lite for seg å sette slike mål som avtalen fastsetter. Å fastsette mål gir i seg selv ingen økt produksjon eller økt forbruk av slike produkter. Det er etterspørsel i markedet etter økologiske produkter, men en utfordring for landbruket å forsyne markedet med slike produkter til god nok kvalitet. Disse medlemmer mener at det må fokuseres mer på utvikling av verdikjedene og at næringsmiddelindustrien og dagligvarehandelen må involveres i dette arbeidet, slik at eventuelle hindre hos disse kan fjernes.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre vil påpeke at omlegging til økologisk landbruk vil være viktig for å gjøre landbruket mer miljøvennlig og for å bedre dyrevelferden. Det er nødvendig med et krafttak når vi ser at utviklingen i økologisk produksjon nå har stagnert og utgjør 4,3 pst. av jordbruksarealet, og at netto økning i antallet økologiske driftsenheter kun var på 4 bruk det siste året. Disse medlemmer mener at det er en stor utfordring at midlene som bevilges over jordbruksavtalen til økologisk drift blir brukt, og brukt på en mest mulig effektiv måte. Ikke minst er det viktig å få pro-

ducenter og næringsdrivende i de mest produktive og viktige jordbruksområder som for eksempel Jæren til å legge om til økologisk produksjon. Disse medlemmer har som målsetting at minst 20 pst. av jordbruksarealet skal være drevet økologisk innen 2020.

5. FOREDLING OG OMSETJING

5.1 Samandrag

Foredling og omsetning av jordbruksvarer ligger i hovedsak utenfor jordbruksavtalens virkeområde direkte, men blir påvirket av resultatene av avtalen. Videre er markedsordninger og handelspolitiske rammebetingelser virkemidler som har stor betydning for næringsmiddelindustri og omsetning. Foredlings- og omsetningsleddene er viktige både for sysselsetting og verdiskaping og for inntektsmulighetene i jordbruket. Regjeringen ønsker velfungerende konkurranse i verdikjeden for å opprettholde produksjon og verdiskaping i Norge.

Store deler av næringsmiddelindustriens om lag 1 450 bedrifter baserer sin produksjon på norsk råstoff. Samtidig blir næringsmiddelindustrien i økende grad eksponert for internasjonal konkurranse. Hensynet til næringsmiddelindustriens utviklingsmuligheter, til forbrukerinteressene og til jordbrukets avsetningsgrunnlag gjør at utviklingen i industrien er viktig.

Ifølge tall fra SSB/NILF var produksjonsverdien i norsk nærings- og nytelsesmiddelindustri anslagsvis 131 mrd. kroner i 2005, om lag 23 pst. av industriens totale produksjonsverdi. Produksjonsverdien har økt med nesten 55 pst. fra 1993 til 2005. I 2005 er hjemmemarkedsandelen anslått til 85,8 pst. På grunn av økende totalmarked har hjemmemarkedsandelen holdt seg forholdsvis stabil selv om importen har økt betydelig. Importen av landbruksvarer til Norge var i 2006 på 25 mrd. kroner, og har i perioden 1995-2006 økt med 59 pst.

Prisutviklinga på matvarer

Fra juli 2001 t.o.m. mars 2007, har matprisene steget 3,5 prosentpoeng mer enn konsumprisindeksen. De siste 12 månedene har prisene på mat og alkoholfrie drikkevarer steget med 2,8 pst., mens den generelle konsumprisveksten har vært 1,1 pst.

Husholdningenes andel utgifter til mat og alkoholfrie drikkevarer har vært fallende over lang tid. Av totale forbruksutgifter var andelen, ifølge SSBs forbruksundersøkelser, i perioden 2003-2005 11,7 pst. Herav gikk 10,5 pst. til matvarer.

Det er mange årsaker til høyt prisnivå på mat i Norge, bl.a. pris-/kostnads- og lønnsnivå, konkurranseforhold og utviklingen i råvareprisene. Jordbruksavtalene har gitt grunnlag for prisøkning på råvarene de siste årene. I perioden 2002 t.o.m. 2005 ble målprisene økt tilsvarende en økning i råvareprisene til industrien på om lag 1 1/2 pst. årlig i gjennomsnitt.

Industri og konkurransetilhøve

Den norske næringsmiddelindustrien blir i økende grad utsatt for internasjonal konkurranse gjennom

import av landbruksvarer. Spesielt utsatt er bearbejdede landbruksprodukter som omfattes av ordningen med råvarepriskompensasjon (RÅK). Verdien av RÅK-importen har økt jevnt de siste årene fra 2,6 mrd. kroner i 1995 til 5,9 mrd. kroner i 2006. Bakervarer, sukkervarer og sjokolade er eksempler på viktige importvarer. Omsetningstall fra varehandelen viser videre en jevnt økende markedsandel for bearbejdede landbruksvarer. Verdien av produksjonen av RÅK-varer i norsk næringsmiddelindustri er anslått til i underkant av 15 mrd. kroner (ekskl. øl og mineralvann).

For norsk næringsmiddelindustri er det en utfordring å beholde/øke sin markedsandel innenfor dette voksende markedet. Dette vil også være viktig for underleverandørene til RÅK-industrien, både primærprodusenter og foredlingsindustri. Forbruket av norske jordbruksråvarer i RÅK-industrien er betydelig. Om lag 70 pst. av matkornet og 15 pst. av melkeproduksjonen går til RÅK-varer.

For avsetning for norske råvarer og sikring av norsk industri er det viktig at RÅK-industrien har rammebetingelser som gjør det interessant å investere i Norge. For mange RÅK-bedrifter er innenlands eller utenlands lokalisering en kontinuerlig vurdering. Utviklingen i råvareprisene i Norge sammenlignet med EU er således et sentralt element i konkurransevilkårene for industrien og avsetningen for norske jordbruksprodukter.

Trygg mat av riktig kvalitet

Sporing på matområdet er et matpolitisk satsingsområde fra Regjeringen. I 2006 ble det etablert et prosjekt i samarbeid med bransjen for å få i stand et bedre system for sporing av mat. Målsettingen er å etablere en nasjonal, elektronisk infrastruktur for effektiv utveksling av informasjon i matkjeden innen utgangen av 2010, noe som vil legge grunnlag for bedre beredskap, økt mattrygghet og økt verdiskaping i alle ledd. Landbruks- og matdepartementet koordinerer arbeidet og leder den opprettede styringsgruppen. Prosjektet er et samarbeid med bransjeaktører i hele matkjeden.

Et helhetlig kvalitetssystem og innføring av en ny felles merkeprofil er viktige tiltak for å styrke norsk matproduksjon i en skjerpet internasjonal konkurranse. Arbeidet starter i 2007. Det helhetlige kvalitetssystemet skal ha som formål å bidra til kvalitet i alle ledd i verdikjeden, samt dokumentere overfor forbrukere, dagligvarekjeder og myndigheter hvordan matproduksjon foregår og synliggjøre landbrukets verdier knyttet til blant annet kulturkvalitet, miljøverdier, dyrevelferd og råvarekvalitet.

Det er viktig at utviklingen av et nytt helhetlig kvalitetssystem ses i sammenheng med det igangsatte prosjektet med etablering av elektronisk sporingssystem i matkjeden. Videre vil EUs reviderte hygiene- og kontrollregelverk etter all sannsynlighet bli en del av EØS-avtalen i løpet av 2007. I denne forbindelse stilles det krav til at primærprodusenter overholder og sikrer de hygienekrav som følger av regelverket, samt på tilfredsstillende måte dokumenterer at disse overholdes.

Utvikling av kvalitetssystemer i landbruket vil være et viktig virkemiddel i denne forbindelse.

5.2 Merknader frå komiteen

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er opptatt av at utforminga av virkemidlane i jordbruksavtalen har alle ledd i verdikjeda som perspektiv. Norsk næringsmiddelindustri er i aukande grad eksponert for internasjonal konkurranse, og spesielt gjeld dette bearbejda landbruksprodukt. Fleirtalet ser det som viktig at det vert lagt vekt på å regulere omfanget av utanlandsk bearbejding av landbruksvarer.

Fleirtalet er derfor tilfreds med at Regjeringa no har fastsett ny føresegn om utanlandsk bearbejding, som inneber at det framtidige omfanget av utanlands bearbejding av kjøtt og meierivarer vil bli regulert gjennom kvoter. For bearbejda landbruksvarer (RÅK) og andre basis landbruksvarer enn kjøtt og meierivarer, vil eksisterande ordning for utanlands bearbejding i hovudsak bli vidareført.

Fleirtalet viser til at eit aktivt jordbruk over heile landet føreset at vi har ein næringsmiddelindustri som kan avta og vidareforedle råvarene. Fleirtalet er derfor glad for at Regjeringa har fått på plass eit regelverk som legg til rette for ei positiv utvikling av denne industrien.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til at Regjeringen nå har vedtatt å endre forskriften om utenlandsk bearbejding av norsk kjøtt ved å innføre et auksjonsprinsipp og innføring av kvoter for de bedrifter som ønsker å utføre utenlandsk bearbejding. Dette kan føre til at enkelte store aktører sikrer seg rettighetene til utenlandsk bearbejding ved å gi et høyt bud på kvotene, uten at de selv har tenkt å benytte seg av kvotene fullt ut. Aktører som i dag benytter seg av utenlandsk bearbejding, kan oppleve å bli presset ut av markedet på grunn av dette. I tillegg vil den nye ordningen medføre høyere priser for forbrukerne på disse varene fordi auksjonsavgiften vil bli lagt på prisen til forbruker. Dette svekker både bedriftenes økonomi og bidrar til å øke forskjellen i matvareprisene mellom Norge og våre naboland. Disse medlemmer mener at Regjeringen med det trekker landbrukspolitikken i feil retning og mener at Stortinget må diskutere saken.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å fremme sak for Stortinget om endring av forskrift om utenlandsk bearbejding av kjøtt- og meierivarer."

Medlemen i komiteen frå Kristeleg Folkeparti meiner at inntektsmålsettinga i jordbruket må i framtida, av omsyn til konkurransesituasjonen for norsk næringsmiddelindustri, i aukande grad sikrast gjennom direkte budsjettstøtte framfor auka målprisar

på landbruksvarer som er innsatsfaktorar for denne industrien.

6. IMPORTVERNET OG INTERNASJONALE TILHØVE

Samandrag

WTO Landbruksavtalen og WTO-forhandlingane

Uruguay-runden med multilaterale forhandlinger om regelverk knyttet til handel resulterte i opprettelsen av Verdens Handelsorganisasjon (World Trade Organisation - WTO) 1. januar 1995. Samtidig ble det etablert egne avtaler om bl.a. landbruk (Landbruksavtalen). Landbruksavtalen legger viktige rammebetingelser for den nasjonale landbrukspolitikken gjennom forpliktelser og rettigheter på tre områder: markedsadgang, internstøtte og eksportsubsidier. Inntil en ny landbruksavtale er ferdigforhandlet, vil Norge være bundet av forpliktelsene i dagens landbruksavtale.

WTO Landbruksavtalen definerer tre typer internstøtte - gul, blå og grønn støtte. Det er knyttet reduksjonsforpliktelser til bruken av gul støtte. Blå og grønn støtte er unntatt reduksjonsforpliktelser i eksisterende avtale, men man er enige om at i en eventuelt ny avtale, skal også blå støtte reduseres.

Gul støtte er verdien av differansen mellom norske målpriser og faste referansepriser, i tillegg til prisstøtte over budsjett fratrukket særavgifter. Norges maksimale gule støtte har siden 2000 vært 11,4 mrd. kroner. Ved siste notifikasjon i 2001 var det notifiserte nivået i gul boks 10,7 mrd. kroner. Blå støtte er støtteordninger under produksjonsbegrensende programmer basert på faste arealer eller avlinger, eller på et fast antall dyr. I 2001 var notifisert blå støtte på 7,3 mrd. kroner. Grønn støtte er støtte som har liten eller ingen innvirkning på produksjon og handel. Grønn støtte er unntatt fra reduksjonsforpliktelsene. I 2001 var notifisert grønn støtte på 4,3 mrd. kroner.

De pågående landbruksforhandlingene er en del av den brede forhandlingsrunden som ble vedtatt på WTOs ministerkonferanse i Doha i 2001.

1. august 2004 ble det vedtatt et rammeverk som la føringer for de videre forhandlingene for bl.a. landbruksvarer. For markedsadgang for landbruksvarer forutsetter rammeverket at de høyeste bundne tollsatsene skal reduseres mest gjennom en lagdelt formel. For definerte sensitive produkter kan det gis lavere tollreduksjoner, men samtidig skal det etableres importkvoter for slike produkter. Rammeverket sier at det skal vurderes hvilken rolle et toll-tak skal spille. Prinsippet om vesentlig forbedring av markedsadgangen skal gjelde for alle produkter, inkludert de sensitive. Det skal forhandles videre om opprettholdelse av den spesielle sikkerhetsmekanismen for jordbruksprodukter. For internstøtte legger rammeverket opp til en reduksjon i summen av all handelsvridende støtte. Rammeverket innebærer også enighet om å avskaffe alle former for eksportsubsidier på landbruksvarer.

Rammeverket fra 2004 forutsetter også at spesiell og differensiert behandling av u-land skal være en inte-

grert del av et nytt regelverk. Videre skal ikke-handelsmessige hensyn tas hensyn til.

Det foregår nå bilaterale drøftinger mellom enkeltland og grupper av land i WTO. Intensjonen er at drøftingene mellom medlemslandene i ulike fora skal gi et grunnlag for at en kan avslutte forhandlingene i løpet av 2007.

MUL-import

Toll- og kvotefri adgang til det norske markedet for alle produkter fra land som står på FN's offisielle MUL-liste ble iverksatt fra 1. juli 2002 med hjemmel i Norges generelle tollpreferanseordning (GSP) for import fra utviklingsland. En interdepartemental arbeidsgruppe har nå gjennomgått GSP-systemet med tanke på endringer i tollpreferansene for GSP-landene. Rapporten vil bli sendt på bred høring. Regjeringen vil ta stilling til forslaget om endringer når høringsuttalelsene foreligger.

Tilhøvet til EU/EUs landbrukspolitik

Landbrukspolitikken er ikke en del av EØS-avtalen, men utviklingen av EUs landbrukspolitik har likevel betydning for norsk landbruk og næringsmiddelindustri. Pristutviklingen på landbruksproduktene i EU påvirker omfanget av grensehandelen og konkurransekraften til i første rekke RÅK-industrien. Utformingen av EUs landbrukspolitik har også betydning for graden av sammenfall i interesser mellom EU og Norge i multilaterale forhandlinger som i WTO. Den foreløpige siste reformen av EUs landbrukspolitik ble innført fra 2005-2006. Det ble da introdusert en ny produksjonsuavhengig støtte pr. bruk. Reformen innebærer at en større del av overføringene til landbruket i EU faller innenfor kategorien grønn støtte i WTO.

Medlemslandene i EU er blitt enige om nye mål for energi- og klimapolitikken. Dette innebærer bl.a. at EU skal ha 20 pst. av sin energiforsyning fra fornybare energikilder innen 2020, og at andelen biodrivstoff skal utgjøre 10 pst. i løpet av samme tidsrom. Landbruket spiller en sentral rolle som produsent og leverandør av biomasse til energiformål i EU. Allerede i dag påvirker etterspørselen etter biomasse til energi prisen på landbruksvarer innen EU. De mer ambisiøse målene som nå er vedtatt, vil ha konsekvenser for markeds- og pristutvikling for viktige landbruksprodukter og for inntektsmulighetene i landbruket i EU i årene framover.

I henhold til EØS-avtalens artikkel 19 skal EU og Norge søke å fremme handelen med landbruksvarer. I desember 2002 kom Norge og Europakommisjonen til enighet om en avtale om utvidet handel, som bl.a. innebærer økte gjensidige tollfrie importkvoter for ost. Stortinget ga sitt samtykke til avtalen gjennom St.prp. nr. 71 (2002-2003). Avtalen ble implementert fra 1. juli 2003. I henhold til avtalens paragraf 11 skal partene møtes til nye forhandlinger to år etter at den trådte i kraft. Første møte ble holdt i mai 2006, og nye møter vil bli avholdt i 2007. Fra norsk side er det lagt til grunn at man må få en avklaring i WTO-forhandlingene før man kan avslutte nye forhandlinger med EU.

6.2 Merknader frå komiteen

Komiteen viser til at landbrukspolitikken vert påverka av forhandlingane om ei ny landbruksavtale i WTO som no held på. Dette legg rammene for utforminga av mål og verkemiddel for jordbruksavtala, og nasjonale støtteordningar må leggjast om.

Komiteen legg vekt på at det vert utforma verkemiddel som ivaretek både landbrukspolitiske målsetjingar og internasjonale forpliktelser.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, Høgre og Venstre, har merka seg at partane har lagt til grunn at ramma, og fordelinga av ho, er innafør Norge sine plikter i gjeldande WTO-avtale.

Eit anna fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, strekar under at alle land må sikrast moglegheit til å føra ein nasjonal jordbrukspolitikk, bl.a. gjennom tollvern. Regjeringa sitt arbeid for å sikre Noreg eit fortsatt handlingsrom for en nasjonal landbrukspolitikk innafør ramma av WTO må først vidare, samstundes som eksisterande nasjonale handlingsrom vert utnytta.

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre syner til at eit breitt fleirtal i Stortinget nyleg har gjeve si støtte til at fleire låginntektsland må få tollfri adgang for sine landbruksvarer til den norske marknaden, jf. Innst. S. nr. 209 (2006-2007).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre understreker at det er åpenbart at en kommende WTO-avtale vil kreve en omstilling av den norske landbrukspolitikken. Allikevel ønsker disse medlemmer en WTO-avtale velkommen, og mener at fordelene for Norge vil være betydelig større enn ulempene dersom forhandlingene om en ny WTO-avtale skulle føre fram. Dessuten har Norge etter disse medlemmers syn en moralsk forpliktelse til å bidra til utjevning mellom fattige og rike land. Skal vi få til det, må vi etter disse medlemmers syn ta globaliseringens utfordringer og muligheter på alvor og forsvare frihandelens fortrinn som virkemiddel for å utrydde fattigdom og ikke minst føre mennesker nærmere hverandre. Nettopp derfor er det etter disse medlemmers mening så viktig å få på plass en ny WTO-avtale som et politisk rammeverk for en global handel mellom flest mulig og på best mulig vilkår for de fattige og ufrie. For disse medlemmer blir det et paradoks at deler av Regjeringen jubler hver gang man går fra et forhandlingsmøte i WTO med uforrettet sak.

Disse medlemmer viser vidare til at Norge gir fri markedsadgang til de 50 minst utviklede landene (MUL), men hele 4/5 av verdens fattige bor utenfor disse landene. En rekke afrikanske land oppnår ikke fri markedsadgang til Norge fordi de ikke tilfredsstiller de rigide MUL-kravene. Hvis tollpreferanser virkelig skal

monne i kampen mot fattigdom, må også andre fattige land inkluderes i ordningen. Disse medlemmer viser i den forbindelse til sine forslag i Innst. S. nr. 230 (2006-2007) Revidert nasjonalbudsjett hvor Venstre bl.a. foreslår å fjerne all toll for samtlige lavinntektsland definert gjennom Verdensbankens såkalte "DAC-liste", noe som har som konsekvens at det innvilges full tollfrihet og kvotefri markedsadgang for varer fra Elfenbenskysten, Ghana, Kenya, Kamerun, Republikken Kongo, Zimbabwe, Nicaragua, Moldova, Kirgistan, Tadsjikistan, Usbekistan, Mongolia, Nord-Korea, Papua-Ny-Guinea, India, Pakistan, Vietnam og Nigeria.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er opptatt av at Norge sikrer et best mulig utgangspunkt for videre jordbruksdrift i Norge ved inngåelse av internasjonale handelsavtaler som for eksempel WTO. Disse medlemmer konstaterer at Norges forpliktelser som WTO-medlem om å redusere driftsstøtten (GUL og BLÅ) gjør at overføringene og virkemidlene i jordbruksavtalen i sterkere og sterkere grad blir rene distrikts- og bygdepolitiske tiltak. Videre viser disse medlemmer til at EUs jordbruksstøttesystemer i økende grad blir produksjonsuavhengig, og går over til å bli en støtte per bruk. Disse medlemmer ønsker velkommen en WTO-avtale og mener at fordelene ved en slik handelsavtale er større enn ulempene ved å ikke få til en avtale. Disse medlemmer viser til at utfordringene for jordbruket gjennom økt handel bør møtes med tiltak som øker konkurransevnen og lønnsomheten i jordbruket.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det sannsynligvis vil bli et redusert importvern i kjølvannet av den internasjonale utviklingen gjennom WTO-forhandlingene. Utviklingen bærer bud om en gradvis økt konkurranse for norske landbruksprodukter. Til tross for et høyt tollvern har ikke norske myndigheter lagt noen plan for hvordan det norske landbruket skal møte en slik utvikling. Dette er svært kritisk. Resultatet kan bli at det norske landbruket får seg en "blåmandag" når resultatet fra WTO-forhandlingene blir kjent. Disse medlemmer mener utviklingen av en robust produksjon basert på markedsøkonomiske kriterier må ha topp-prioritet og må utvikles før importvernet faller. Disse medlemmer vil vise til at den norske næringsmiddelindustrien er under press fra utlandet og at det er viktig at den norske landbrukspolitikken sikrer at industrien får råvarer til en konkurransedyktig pris. For å oppnå dette er det nødvendig med en strukturrasjonalisering av landbruket slik at enhetskostnadene går ned. Industrien er konkurransedyktig i forhold til utenlandske aktører på foredling og industriell produksjon, men råvarekostnadene er for høye i forhold til våre naboland og kan ved økt import true viktige arbeidsplasser og verdiskaping i industrien. Næringsmiddelindustrien står for om lag 20 pst. av sysselsettingen og verdiskapingen i industrien. Et fellestrekk er at produksjonen gjennom-

gående er relativt arbeidsintensiv, til tross for at bedriftene har tatt i bruk svært moderne teknologi. Norge må derfor benytte den tiden som ennå er igjen til å tilpasse primærproduksjonsleddet til den nye hverdagen som alle ser vil komme i forholdsvis nær fremtid. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning at Regjeringen må ha en aktiv holdning til dette og ikke som i dag forholde seg helt passivt til den utvikling som gradvis skjer. Resultatet av en slik politikk vil gjøre stor skade i næringsmiddelindustrien. Disse medlemmer viser til at flertallet i det regjeringsoppnevnte Industriutvalget - NOU 2005:4 uttalte følgende om næringsmiddelindustriens rammevilkår:

"Utvalgets flertall mener det må utvikles et mer effektivt jordbruk som kan levere råvarer til industrien på mer konkurransedyktige vilkår. Utfallet av WTO-forhandlingene er usikkert. Det er ikke å forutsi konsekvensene, fordi forslagene ennå ikke er tallfestet. Retningen er likevel klar, og vi må forvente at en endelig avtale vil få reell og betydelig effekt på norsk jordbruk og tilhørende næringsmiddelproduksjon. Utvalgets flertall mener at myndighetene også av hensyn til næringsmiddelindustrien, allerede nå bør begynne tilpasningen av jordbrukspolitikken til endrede internasjonale rammebetingelser. Jordbrukspolitikken bør i større grad fremme mer effektiv produksjon som kan levere råvarer til industrien på mer konkurransedyktige vilkår. En helhetlig verdikjedetenkning bør ligge til grunn for reguleringer og tiltak. Dette er en forutsetning for at industriselskapene skal kunne ha grunnlag for å legge sine investeringer til Norge."

Disse medlemmer er av den oppfatning at en så klar uttalelse fra et regjeringsoppnevnt utvalg som hadde i oppdrag å utrede tiltak til å beholde norsk industris konkurransedyktighet, må følges opp i konkret politikk, og at Regjeringen her har mulighet til å føre en aktiv næringspolitikk rettet direkte mot næringsmiddelindustrien.

Disse medlemmer mener at den internasjonale situasjonen med økt konkurranse og et svakere tollvern tilsier at norsk landbruk må legges om og at vi må begynne med tiltak før det er for sent. Vi vil i enkelte produksjoner få et volumproduserende landbruk, mens mindre bruk vil konsentrere seg om å produsere kvalitetsprodukter som kan ta ut en høyere pris på markedet. Mange nisjeprodusenter har kommet langt og produserer svært gode varer av en høy kvalitet, men fortsatt kan mye gjøres, bl.a. ved å profesjonalisere markedsarbeid og produktutvikling. Dette blir avgjørende for at deler av norsk landbruk skal kunne overleve, for eksempel i Sogn og Fjordane. Det er viktig at offentlige verdiskapingsprogrammer og en økt del av midlene over jordbruksoppgjøret går til å utvikle dette.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å intensivere arbeidet med utvikling av nisje- og spesialprodukter i landbruket."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er bekymret for at den norske landbrukspolitikken bidrar til en økt grensehandel ved at handel som kunne ha bidratt til verdiskaping og sysselsetting i Norge, havner i våre naboland. Tall viser at grensehåndelen nå er på om lag 10 mrd. kroner pr. år. Disse medlemmer er av den oppfatning at Regjeringen må ha en aktiv holdning til dette og bør gjøre endringer i landbrukspolitikken som bidrar til at nordmenn finner det formålstjenlig å handle i Norge. Det er beklagelig at Regjeringen ikke har noen aktiv politikk på dette området. Det vises i denne sammenheng til svar fra finansministeren til stortingsrepresentant Hans Frode Kielland Asmyhr på skriftlig spørsmål nr. 939 (2005-2006).

7. HOVUDTREKK I AVTALA

7.1 Samandrag

Hovudprofil

Den inngåtte jordbruksavtalen for perioden 2007-2008 er basert på premissene i St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 167 (1999-2000), Regjeringens politiske plattform, nedfelt i Soria Moria-erklæringen og Stortingets behandling av innværende jordbruksavtale, Innst. S. nr. 236 (2005-2006).

Befolkningens oppslutning om landbrukspolitikken, og dens legitimitet, er i økende grad knyttet til sektorens produksjon av fellesgoder, som må betales for kollektivt. Samtidig vil Regjeringen bidra til forbedringer i kvalitetssikringssystemer og merkeordninger, slik at mat fortsatt er helsemessig trygg og befolkningen kan ha tillit til varene som frembys.

Jordbruket har hatt en svakere prosentvis inntektsutvikling enn andre grupper, målt både for siste 10-års- og siste 5-årsperiode. Selv om investeringene er økende og totalt jordbruksareal er relativt stabilt, er både produksjonsutviklingen og arealutviklingen svakere i noen områder på Vestlandet, i Agder/Telemark og deler av Nord-Norge. For noen grasbaserte produksjoner er det tendenser til at næringen ikke klarer å dekke innenlands etterspørsel.

Dette er en utvikling som utfordrer de overordnede målene om en fortsatt variert bruksstruktur og levende landbruk i hele landet, som det er bred politisk oppslutning om. Avtalepartene har hatt oppmerksomhet omkring disse spørsmålene ved utforming av virkemidlene i oppgjøret. Det gjelder både gjennom fordelingen av de inntektsgivende tilskuddene i råvareproduksjonen og tiltak for å utvikle større næringsbredde med grunnlag i landbrukseiendommene.

Avtalen styrker miljøprofilen, bl.a. ved å opprettholde og utvikle kulturlandskapet gjennom økt beiting, ved å målrette virkemidlene for å redusere forurensning og ivareta særskilte miljøkvaliteter. Det legges også vekt på å øke landbrukets bidrag til å redusere klimagassutslippene. På dette området ligger det også muligheter til næringsutvikling i produksjon av miljøvennlig og fornybar energi. Videre er tiltakene for det

økologiske landbruket styrket, med grunnlag i målene som er satt for produksjon og forbruk.

Landbrukspolitikken må ta hensyn til, og konsekvensen av, utviklingen i hele matkjeden, og legge til rette for en livskraftig næringsmiddelindustri, fordi produksjonen må ha et marked. Fortsatt produktivitetstilgang vil derfor være nødvendig.

Norsk matproduksjon består av sammenhengende nasjonale verdikjeder. Det må være tilstrekkelig lønnsomhet i alle ledd for å opprettholde nasjonal produksjon. Det er sammenheng mellom inntektsnivå og investeringsnivå i landbruket. Det er viktig at virkemidlene bedrer inntektsmulighetene så langt som mulig uten at ny overkapasitet bygges opp og overproduksjon igjen presser priser og inntekter ned.

Dette er noen av dilemmaene politikkutformingene står overfor i et høykostland som heller ikke har de beste forhold for matproduksjon. Innenfor disse rammene har forhandlingspartene tilpasset virkemiddelbruken for å få best mulig måloppnåelse.

Ramma

Jordbrukets brutto inntekter består av egeninntjening fra markedet og overføringer fra staten. Oppbyggingen av rammen er basert på anslag for utviklingen i jordbrukets produksjon, kostnadene, samt arbeidsforbruk og anslag på inntektsvekst for andre grupper.

Partene har lagt følgende prognoser til grunn ved oppbygging av rammen:

- en vekst i produksjonsvolum tilsvarende vel 100 mill. kroner
- framskrivning av siste års endring i kostnadsvolum, -0,1 pst. for driftskostnader og -0,9 pst. for kapitalslit
- prisvekst på 1,9 pst.
- vekst i gjeldsvolum til 36 mrd. kroner
- vekst i utlånsrente fra banker på 0,7 pst. som gir virkning i 3/4 av jordbrukets samlede lånemasse
- vekst i normalisert prisstigning fra 1,4 til 1,6 ved beregning av realrente
- 3,5 pst. reduksjon i arbeidsforbruk
- inntektsvekst på 4 1/2 pst. for andre grupper fra 2007 til 2008.

Partene har videre lagt til grunn at jordbruket skal ha en nivåheving i inntektene, ut over lik prosentvis vekst, på 475 mill. kroner. Totalt gir det en ramme for avtalen på 975 mill. kroner. Rammen legger til rette for en inntektsøkning på om lag 10 pst., eller vel 17 000 kroner pr. årsverk, fra 2007 før oppgjør, til 2008, når verdien av økt utnyttelse av jordbruksfradraget er inkludert. Ekskl. verdien av jordbruksfradraget anslås også inntektsveksten til om lag 10 pst., eller 15 000 kroner pr. årsverk. Dette inkluderer anslått produksjonsøkning, kostnadsvekst og prognosert produktivitetstilgang fra 2007 til 2008.

Finansieringen av rammen går fram av tabellen nedenfor. Fra 2006 er det vel 30 mill. kroner i overførte midler, som ikke ligger inne i grunnlagsmaterialet fra BFJ. Disse midlene disponeres som en del av rammen

og tilføres Landbrukets utviklingsfond og Skadefondet for landbruksproduksjon.

Tabell: Finansiering av ramma

	Mill. kr
Målpriser fra 01.07.07.....	545
Økt bevilgning på kap. 1150 i 2008.....	400
Ledige midler på avtalen fra 2006.....	30
Sum målpriser og budsjett.....	975

Inkludert omfordeling/økning av tilskuddssatser innenfor budsjettrammen i 2008 og økt utnyttelse av jordbruksfradraget, viser referansebruksberegninger gjennomsnittlig årsutslag av tiltakene i avtalen på om lag 24 500 kroner pr. årsverk.

Dette er bare et helt års utslag av målpris- og tilskuddsendringene i avtalen og ikke et anslag på utviklingen fra 2007 til 2008, hvor også volum- og kostnadsendringer må tas hensyn til.

Melkeproduksjonsbrukenes inntekter øker med i underkant av 25 000 kroner pr. årsverk, mens sau øker med vel 36 000, og ammekyr med vel 28 000 kroner pr. årsverk. Detaljert fordeling på endringer i avtalepriser og tilskuddsordninger går fram av kapittel 8 i proposisjonen, og fordelings skjemaet som ligger ved sluttprotokollen.

I sluttprotokollen fra forhandlingene viser partene til at en vesentlig del av inntektsrammen, knyttet til økte målpriser, gir inntektsøkning allerede i 2007. Partene ber derfor Budsjettnemnda for jordbruket beregne utslaget av årets avtale for kalenderåret 2007 særskilt i neste års grunnlagsmateriale.

For 2007 har partene lagt til grunn reviderte forbruksprognoser fra Statens landbruksforvaltning. De viser at utbetalinger med gjeldende satser i 2007 kan gi et underforbruk på om lag 173 mill. kroner.

Ekstra utbetalingen i 2007 utgjør om lag 3 000 kroner pr. årsverk i gjennomsnitt. Utslaget av fordelingen av de frigjorte midlene i 2007 og helårsutslaget av rammen på referansebrukene er vist i tabell 6.6 i proposisjonen.

På kapittel 4150 er det i 2007 prognosert inntekter på om lag 48 mill. kroner som tilbakebetaling av investeringsmidler gitt til reguleringsanlegg som ikke lenger benyttes til formålet. Disse midlene omdisponeres til Landbrukets utviklingsfond (LUF) i 2007. Dette kombineres med å etablere bl.a. et utviklingsprogram for frukt og grønt under innvilgningsrammen for LUF.

Partene har lagt vekt på at næringsmiddelindustriens konkurransevne skal opprettholdes som følge av avtalen. Bevilgningen til prisnedskrivning til RÅK-industrien tar hensyn til svingninger i volum, internasjonale råvarepriser og valutakurser. Den foreslåtte bevilgningen til råvareprisordningen tar hensyn til endringene i målpriser og tilskuddsendringer som påvirker råvarekostnadene til industrien. Med grunnlag i prinsippet om råvarepriskompensasjon og forbruksprognoser fra Statens landbruksforvaltning økes bevilgningen med 2 mill. kroner.

Målprisene økes innenfor en samlet ramme på 545 mill. kroner, tilsvarende 3 1/4 pst. Den isolerte effekten av avtalen på norskproduserte matvarer kan anslås til 1 1/2 pst. Effekten på konsumprisindeksen anslås til i underkant av 0,1 pst.

Internasjonale tilhøve

Norsk matvaresektor blir i økende grad konkurranseutsatt, og importen er økende. Spesielt gjelder dette innen bakervaresektoren og for osteprodukter. Det er derfor viktig at landbrukspolitikken utformes med sikte på å sikre konkurransekraft på hjemmemarkedet. Avtalen er inngått i en situasjon hvor forhandlingene om en ny landbruksavtale i WTO fortsatt pågår. Partene har lagt til grunn at rammen, og fordelingen av den, er innenfor Norges forpliktelser i gjeldende WTO-avtale. AMS (gul støtte) økes med vel 450 mill. kroner som følge av avtalen.

Miljø

Gjennom avtalen forsterkes kulturlandskapstiltakene, særlig med sikte på å hindre gjengroing og stimulere til økt beiting. Det er også innført et utviklingsprogram for klimatiltak som skal øke kunnskapen relatert til jordbruk og klimautslipp.

Avtalen innebærer bl.a.:

- Økning av kulturlandskapstilskuddet med 48 mill. kroner.
- Økning av beitetilskuddet med 72 mill. kroner.
- Et 5-årig utviklingsprogram for klimatiltak med en årlig ramme på 4 mill. kroner.
- Det etableres et 5-årig prosjekt for bedre tilpassing av nye bygninger i kulturlandskapet med en årlig ramme på 2 mill. kroner.
- Videreføring av regionale miljøprogram innenfor uendret ramme.
- Reduksjon av den kommunale ordningen Spesielle miljøtiltak i jordbrukets kulturlandskap til 130 mill. kroner.
- Styrking av arbeidet med redusert risiko ved bruk av plantevernmidler.
- Etablering av tilskudd til miljøvennlig håndtering av husdyrgjødsel.

Næringsutvikling og Landbrukets utviklingsfond

Den nasjonale strategien "Ta landet i bruk!" setter offensive mål for landbruksbasert næringsutvikling:

- Bevilgningen til Landbrukets utviklingsfond økes med 80 mill. kroner i 2008.
- Rammen for investeringsvirkemidler (fylkesvise BU-midler) økes med 9 mill. kroner, Verdskappingsprogrammet reduseres til 67 mill. kroner, bioenergi og skogbruk videreføres uendret og rammen for utviklingstiltak innen økologisk jordbruk økes med 3 mill. kroner.
- Det etableres en satsing på frukt og grønt på 25 mill. kroner, som blant annet inneholder et 5-årig prosjekt knyttet til frukt, reiseliv og kulturlandskap på Vestlandet.

- Det etableres et 5-årig utviklingsprogram for innlandsfiske med en årlig ramme på 4 mill. kroner for 2008.
- Det etableres en satsing i verdensarvområdene på 3 mill. kroner.
- Utviklingstiltakene rettet mot geiteholdet videreføres uendret.
- Det settes av 2 mill. kroner til likestillings- og rekrutteringsarbeid.

Økologisk landbruk

Forslaget innebærer en vesentlig økning i de årlige areal- og husdyrtilskuddene til bruk med økologisk drift. I tillegg vil melkekvoter tilsvarende 4 mill liter prioriteres for salg til økologiske bruk, hvorav 1 mill. liter avsettes til økologiske melkeprodusenter på Vestlandet. Det foreslås videre en betydelig økning i avsetning av midler til utviklingstiltak. Prosjektet "Økologiske kommuner" etableres i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet. Prosjektet er på til sammen 10 mill. kroner pr. år i to år, hvorav KRD delfinansierer prosjektet med 5 mill. kroner pr. år. Avsetningen gir rom for flere samarbeidsprosjekter med andre statlige institusjoner basert på 50 pst. finansiering fra jordbruksavtalen. For øvrig vil prosjekter rettet mot å øke primærproduksjon bli prioritert.

Distrikts- og strukturprofil

Det er lagt vekt på å styrke økonomien i det distrikts- og grasbaserte husdyrholdet på bruk i alle størrelseskategorier:

- Maksimal kvote for enkeltbruk og samdrifter i melkeproduksjon, samt antalls- og avstandsgrensen, holdes uendret.
- Kravet til omsetning for å være berettiget til produksjonstilskudd reduseres fra 30 000 til 20 000 kroner pr. foretak.
- Bunnfradraget reduseres med 1 000 kroner pr. foretak til 4 000 kroner.
- Det innføres et nytt driftstilskudd til sauehold på inntil 7 500 kroner pr. foretak som ikke mottar driftstilskudd til melk-/storfekjøttproduksjon.
- Beløpstaket pr. foretak for husdyrtilskudd heves til 220 000 kroner, med grunnlag i økte satser, for å bidra til å harmonisere taket mellom enkeltbruk og samdrifter, og å gjøre det enklere å kombinere melkeproduksjon med økt storfekjøttproduksjon.
- I husdyrtilskuddet for sau innføres nytt satsintervall for 76-100 sau.

Distriktstilskuddene økes med 38 mill. kroner, fordelt med vel 13 mill. kroner på melk og vel 28 mill. kroner på kjøtt. I tillegg økes distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær og grønnsaker med 2,7 mill. kroner. Flere av de generelle struktur- og distriktstiltakene beskrevet ovenfor vil være av stor betydning for Vestlandet. De viktigste er driftstilskudd og endring i satsintervall for sau, økning i distriktstilskuddet, reduksjon i bunnfradraget og reduksjon i krav til omsetning for å være berettiget produksjonstilskudd.

Andre hovudpunkt

- Den kommunale landbruksvikarordningen avvikles, og en nasjonal ordning etableres. Inkludert 27 mill. kroner som overføres fra kommunesektoren til kap. 1150 vil det i alt disponeres 59 mill. kroner til den nye ordningen.
- Satsene i løserordningen ved ferie og fritid økes med 7 pst. og maksimalbeløpet heves til 55 500 kroner.
- Tidligpensjonsordningen forbedres vesentlig.
- Bevilgningen til forskning økes med 4,5 mill. kroner for oppfølging av partenes prioriterte forsknings- og utviklingsbehov.

Endring løyvingpostar

Bevilgningspostene over kap. 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen endres som vist i tabellen under. Satsendringer på de enkelte ordningene går fram av protokollen som følger proposisjonen som vedlegg. Tilpasning av virkemiddelbruken er nærmere omtalt i kapittel 7 i proposisjonen.

Endringar i løyvinga til gjennomføring av jordbruksavtala

Post	Endring mill. kr	Budsjett 2007 mill. kr
50 Fondsavsetninger	80,0	751,0
70 Markedsregulering	1,6	201,0
73 Pristilskudd	63,6	2 077,3
74 Direkte tilskudd.....	240,5	6 715,0
77 Utviklingstiltak	10,0	227,4
78 Velferdsordninger.....	4,3	1 609,2
SUM KAP. 1150	400,0	11 580,9
KAP. 4150 Post 80.....	1,0	145,0

7.2 Merknader frå komiteen

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet og Høgre, konstaterer at partane i den framforhandla avtala var samde om at jordbruket skal ha ei nivåheving i inntektene, ut over lik prosentvis vekst, på 475 mill. kroner. Samla ramme på 975 mill. kroner legg til rette for ei inntektsauke på om lag 10 pst., eller vel 17 000 kroner per årsverk, frå 2007 før oppgjeret til 2008, når verdien av auka nytting av jordbruksfrådraget er inkludert.

Eit anna fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil streke under at ei slik inntektsauke er ei oppfølging av Soria Moria-erklæringa, der det mellom anna heiter:

"Regjeringa vil sikre utøvere i landbruket inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper."

Dette fleirtalet er samd i dette.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet og Høgre, registrerer at partane er samde om at det, i tillegg til den forhandla avtala og utanfor ramma, kjem 173 mill. kroner i frigjorte midlar som oppstår i 2007. Fleirtalet er samd i at ledige midlar frå 2007 skal haldast utanfor ramma og utbetalt i det året dei er forhandla for.

Fleirtalet er kjent med behovet for betre velferdsordningar innan landbruket, og er glad for at den framforhandla avtala gir betre velferdsordningar i landbruket og sikrar ei landbruksvikarordning over heile landet, noko som er viktig for tryggleiken til bøndene ved sjukdom. Gode velferdsordningar er viktig både i høve til trivselen i landbruket og for å sørge for rekruttering til næringa.

Fleirtalet er difor glad for at satsen for refusjon av avløyning ved ferie og fritid er auka med 7 pst., og at taket vert heva til 55 500 kroner. Fleirtalet har merka seg at avtala gjer det klart at dei auka satsane skal leggast til grunn allereie for avløyning i 2007, og stor dette.

Eit anna fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, strekar under at årets avtale er historisk. Ramma til fordeling har vore høgare ved enkelte tidlige oppgjer, men det reelle resultatet for inntektsutviklinga kan berre målast ved å ta omsyn til pris- og kostnadsutvikling og andre relevante tilhøve. Når verdien av jordbruksfrådraget blir rekna med, legg årets ramme til rette for ei inntektsauke på 17 000 kroner per årsverk - eller om lag 10 pst. Dette er ein langt høgare inntektsvekst enn i noko anna jordbruksoppgjer sidan slutten av 1970-åra. Dette fleirtalet viser til St.prp. nr. 77 (2006-2007), der det òg går fram at produksjonen av dei fleste jordbruksvarer her i landet har vore stabil eller auka i dei seinare åra.

Dette fleirtalet viser til at antal kommunar med landbruksvikarordning har vorte redusert over fleire år. Det er difor viktig at ein ved jordbruksoppgjeret i år vart samde om ei etablering av landsdekkjande landbruksvikarordning som gir bøndene tryggleik for vidare drift ved sjukdom og skade. Ordninga gir også tryggleik for drifta av avløyarlaga.

Dette fleirtalet viser òg til at tidligpensjonsordninga er forbetra.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til sine merknader i de foregående kapitlene.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til sine merknader under kapittel 1.2.

Medlemene i komiteen frå Kristeleg Folkeparti og Venstre vil samstundes visa til sin merknad i kapittel 1.2 om kor langt unna Regjeringa er å innfri dei forventningane dei sjølv skapte på førehand om resultatet av jordbruksoppgjeret.

8. NÆRARE OM ENKELTE POLITIKK-OMRÅDE

8.1 Samandrag

Stiftinga KSL Matmerk

Stiftelsen Matmerk og KSL-sekretariatet ble slått sammen til organisasjonen KSL Matmerk fra 1. januar 2007. Stiftelsens hovedoppgaver for 2007 og 2008 vil bl.a. være å:

- øke oppslutningen om de to merkeordningene Beskyttede Betegnelser og Spesialitet,
- administrere og utvikle Kvalitetssystem i landbruket (KSL) og Kompetanseutviklingsprogrammet i landbruket (KIL)
- utvikle et nytt helhetlig kvalitetssystem med en ny nasjonal merkeordning.

Det er viktig at utviklingen av et nytt helhetlig kvalitetssystem ses i sammenheng med det igangsatte prosjektet med etablering av elektronisk sporingssystem i matkjeden (e-sporingsprosjektet). Det forventes at arbeidet skjer i nært samarbeid med aktørene i verdikjeden for mat og i næringsmiddelindustrien spesielt. Partene er enige om å drøfte finansieringen av et nytt kvalitetsmerke når planleggingen av dette har kommet lenger.

Det er i denne sammenheng vesentlig at KSL Matmerk kan sikres et noe bredere finansieringsgrunnlag enn jordbruksavtalen alene. Det legges til grunn at KSL Matmerk allerede i 2008 øker sin selvfinansiering betydelig.

Hovedformålet med merkeordningen Beskyttede Betegnelser er å bidra til økt næringsutvikling og verdiskaping i norsk matproduksjon. Stiftelsen skal bidra til å utvikle nye og eksisterende merkebrukere og produsentsammenslutninger. Det understrekes videre at stiftelsen er en viktig aktør i arbeidet med å sikre økt markedsadgang for matspesialiteter. Profileringsaktiviteter, samarbeid med regionale matmiljøer, dagligvarehandelen og merkebrukere, samt markedsanalyser, er viktig i så henseende.

Det avsettes 42 mill. kroner til Stiftelsen KSL Matmerk for 2008.

Fylkesvise bygdeutviklingsmidlar

Det legges opp til en videreføring av hovedprinsippene i forvaltningen av dagens bygdeutviklingsmidler (BU-midler). Den øvre grensen for tildeling av investeringsmidler, som ble innført med virkning fra 2007, opprettholdes. Det skal ikke være noen nedre grense for størrelsen på søknader eller støttebeløp innenfor de fylkesvise BU-midlene.

Lønnsomhetsvurdering av prosjektene skal ligge til grunn for tildeling av midler. Det understrekes at lønnsomhet ikke er ensbetydende med strukturrasjonalisering. Ulike eierformer skal likestilles ved prioritering av søknader. Nye krav til dyrevelferd og fornyelse av driftsapparatet skal vektlegges.

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) har fått i oppdrag å vurdere mulighetene for en

bedret resultatmåling av næringsutviklingsarbeidet. Dette vil gi et bedre grunnlag for å målrette en videre satsing på næringsutvikling i landbruket.

Sentrale bygdeutviklingsmidlar

Partene er enige om en ramme for de sentrale BU-midlene for 2008 på 27 mill. kroner. Midlene går til prosjekter av landsomfattende og fylkesovergripende karakter med innovasjon og næringsutvikling som siktemål. De sentrale BU-midlene kan også finansiere nødvendig utredningsarbeid og profileringsaktiviteter for å styrke arbeidet med landbrukspolitikken. Støtten til organisasjonene Norsk Bygdeturisme og Gardsmat, Norsk Innlandsfiskelag og Norsk seterkultur videreføres. Landbrukets andel av konfliktforebyggende tiltak mellom reindrift og jordbruk, aktuelle utviklingsprosjekt, og "Inn på tunet" -aktiviteter støttes.

Det bør innenfor rammen av de sentrale BU-midlene legges til rette for en økt satsing på småkraftproduksjon innenfor landbruket. Anslagsvis 1 500 rettighetshavere er pr. i dag engasjert i næringen, og det er mulighet for en betydelig økning i dette antallet.

Partene er enige om at fordelingen av størsteparten av disse midlene gjøres i et separat møte mellom avtalepartene høsten 2007, på tilsvarende måte som for inneværende år. På denne måten blir det i jordbruksforhandlingene satt av en ramme til utviklingstiltak i landbruket som disponeres nærmere etter en helhetlig vurdering av aktuelle tiltak. Delfinansiering av e-sporingsprosjektet skal vurderes i sammenheng med partenes fordeling av de sentrale BU-midlene.

Grønt reiseliv

Utviklingsprogram for grønt reiseliv ble etablert med virkning fra 2007, og partene er enige om å videreføre satsingen med 23 mill. kroner for 2008. De prioriterte arbeidsområdene er produktutvikling og infrastruktur, kompetanseutvikling, markedsføring og samarbeid, nettverk og allianser.

Skogbruk og bioenergi

Skogbruket står overfor mange ulike utfordringer og kompliserte avveininger som gjør det mer nødvendig enn tidligere å sikre at skogbruksiltakene inngår i helhetlige skogbruksplaner for den enkelte eiendom. Det er et mål at flest mulig eiendommer drives med basis i en slik plan.

Utfordringene framover knytter seg bl.a. til å utløse potensialet for økt avvirking og verdiskaping i kystregionen. Det er også nødvendig å legge til rette for økt bruk av bioenergi, bl.a. i lys av miljø, klima og energigevinstene dette kan gi. Satsingen på bioenergi vil derfor fortsatt omfatte etablering av småskala varmelegg internt i landbruket og for salg av ferdig varme, og tilrettelegging for omlegging av energibruken i veksthus. Biogass vil bli et nytt satsingsområde.

Bevilgningen til skogbruk og bioenergi videreføres med 190 mill. kroner. Fordelingen mellom tiltak vil skje på bakgrunn av et eget drøftingsmøte mellom avtalepartene, som for 2007. Fordeling av en større

andel tilskuddsmidler til de fylkene hvor avvirkningspotensialet er størst, vil bli vurdert i denne sammenheng.

Utviklingsprogram for innlandsfiske

Det er utarbeidet en egen Handlingsplan for innlandsfiske i regi av Landbruks- og matdepartementet som har bred forankring blant berørte aktører. I handlingsplanen er det dokumentert at det er gode muligheter for å ta ut et betydelig, uutnyttet potensial når det gjelder innlandsfiske som tilleggsgnærning i landbruket. En samlet, offentlig politikk på området vil omfatte et 5-årig utviklingsarbeid (2007-2011) med sikte på å få tre umodne verdikjeder til å bli velfungerende næringer med et større utbud av kvalitetssikrede produkter innenfor næringsfiske, innlandsfiskeoppdrett og fisketurisme.

Det er allerede for 2007 vedtatt å øremerke 1,5 mill. kroner over de sentrale BU-midler til gjennomføring av tiltak i handlingsplanen etter søknad og 0,5 mill. kroner i driftsstøtte til Norsk Innlandsfiskelag. I tillegg er det enighet om en satsing over 5 år på 4,0 mill. kroner årlig, fordelt på et program for felles tiltak og infrastruktur samt målrettet prosjektstøtte.

Utviklingsprogram for frukt og grønt

Det er enighet om en avsetning på 25 mill. kroner i 2008 til et utviklingsprogram for frukt, grønt og bær. Programmet finansieres innenfor rammen av tilbakeførte reguleringsmidler og skal bestå av følgende elementer:

- Satsing på frukt og bær/reiseliv/kulturlandskap på Vestlandet.
- Fruktpakkeri i Buskerud/Vestfold, investeringstiltak ved Eliteplantestasjon i Sauherad og settepotetanlegg i Overhalla.
- Utredning av produksjon av epler til industriell foredling.

De ulike elementene er nærmere omtalt i proposisjonen.

Nasjonalt miljøprogram

Avtalepartene er enige om å styrke flere av virkemidlene i nasjonalt miljøprogram. Areal og kulturlandskapstilskuddet økes med 134 mill. kroner, og går til opprettholdelse av aktivt drevet jordbruksjord. I tillegg innførte avtalepartene i fjorårets jordbruksoppgjør et eget beitetilskudd som skal stimulere til økt bruk av beiteressursene. For å forsterke denne satsingen ytterligere er partene enige om å styrke beitetilskudd og utmarksbeitetilskuddet med 52 mill. kroner i forhold til årets bevilgning.

Det iverksettes et nasjonalt pilotprosjekt for miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Ordningen skal innføres til vekstsesongen 2008, men får ikke budsjettkonsekvenser før i 2009. Avtalepartene vedtar ordning og satser i eget møte innen utgangen av 2007. Pilotprosjektet har en økonomisk ramme på inntil 5 mill. kroner.

Avtalepartene er videre enige om å igangsette et 5-årig utviklingsprogram for klimatiltak med 4 mill. kroner i året. Utviklingsprogrammet skal bl.a. bidra til:

- Bedre kunnskap om planlegging og drift av biogassanlegg gjennom enkelte pilotanlegg.
- Kompetanseheving i jordbruket som mottaker av matavfall og av biorest
- Bedre kunnskap om muligheten for rensing av metan i husdyrrom
- Bedre driftskunnskap om nye spredeteknikker av husdyrgjødsel i jordbruket
- Økt kunnskap for å redusere jordbrukets behov for og bruk av fossile energikilder.

Regionale miljøprogram

Regionale miljøprogram (RMP) ble innført med virkning fra 2005 og gir, med tilliggende tilskuddsordninger, en målretting av miljøinnsatsen i jordbruket som ikke er mulig med nasjonale ordninger. Det er et program i hvert fylke. Kulturlandskap, kulturminner, biologisk mangfold, redusert plantevernmiddelbruk og reduksjon av næringssaltavrenning og erosjon er hovedområdene i programmene. Avtalepartene er enige om å avsette 390 mill. kroner til RMP, og legger til grunn samme fordeling av midler mellom fylker som i 2007.

Andre miljøverkemiddel

Det er store forvaltningsutfordringer knyttet til å få samsvar mellom de miljømessig mest verdifulle arealene og de som faktisk skjøttes og beites. Dette relaterer seg til at det er 180 000 jordbrukseiendommer i Norge og ca. 50 000 aktive jordbruksforetak. Fylkesmannen har derfor en oppgave i å informere kommuner, passive grunneiere og aktive jordbruksforetak om hvor disse miljøverdiene er, og hvordan de kan ivaretas.

Fylkesmannen har også utfordringer i tilknytning til forurensede vassdrag, hvor alle som driver jordbruksforetak må aktiveres for å gjøre de nødvendige miljøtiltakene som skal til for å redusere forurensningen.

Videre har jordbruket behov for å sørge for at forskning blant annet relatert til erosjon og næringssaltavrenning, blir fulgt opp i informasjons- og utviklings tiltak, slik at kunnskapen når fram til jordbruksforetakene. Det er også behov for å styrke samfunnets kunnskap relatert til miljøverdiene som jordbruket forvalter.

På bakgrunn av dette er avtalepartene av prioriteringsmessige grunner enige om å avsette 10 mill. kroner til informasjons- og utviklingstiltak.

Økologisk landbruk

Regjeringens mål er at 15 pst. av matproduksjonen og matforbruket skal være økologisk innen 2015. Det har i 2006 vært en betydelig vekst i markedet og økt etterspørsel etter økologiske produkter. Veksten ser ut til å fortsette i 2007. Samtidig har det vært lav omleggingstakt og begrenset vekst på produksjonssiden.

Stabil etterspørsel er avgjørende for at bønder, foredlings- og omsetningsledd skal se det som økonomisk interessant å satse på økologiske produkter. Pr. i dag utvikler markedet for økologisk mat seg raskere enn produksjonssiden.

Partene legger til grunn at produsenter med økologisk drift skal sikres et økonomisk utkomme som er minst på linje med øvrig landbruksdrift. Det skal videre legges vekt på stabile rammevilkår, tilbud om veiledning, målrettet forskning og utvikling og et stimulerende utdanningstilbud. Det er funnet grunnlag for å etablere et eget referansebruk for økologisk melkeproduksjon og storfeslakt. Årets referansebruksberegninger viser at det økologiske referansebruket kommer ut med et økonomisk resultat som ligger 17 900 kroner høyere enn tilsvarende konvensjonelle referansebruk.

Samlet avsetning til økologisk jordbruk for 2008 er på 148,8 mill. kroner. Krav i produksjonsregelverket medfører at det framover vil være et stort investeringsbehov, særlig for økologiske melke- og storfekjøttprodusenter.

Kjøtt og egg

Målprisen for storfe økes med 2,06 kroner pr. kg til 42,19 kroner pr. kg. Det gjennomføres også en økning i driftstilskuddet til spesialisert kjøttfeproduksjon for å styrke økonomien i produksjonen. I tillegg vil bl.a. økningen i beitetilskuddet og redusert bunnfradrag bidra til en bedring av økonomien i storfekjøttproduksjonen. Dette gjelder innenfor både melkepopulasjonen og det spesialiserte kjøttfeholdet.

Ifølge Prognoseutvalget for kjøtt forventes det et underskudd på norsk sau/lam på 1 200 tonn i 2007. For å bidra til økt lønnsomhet og økt produksjon heves målprisen for sau/lam med 4 kroner pr. kg til 50 kroner pr. kg. Satsingen på bedre økonomiske rammebetingelser for sauenæringen omfatter også en oppjustering av satsene for beitetilskuddet og økning av sats og intervaller for tilskudd husdyr til sau over 1 år. De ovennevnte tiltakene innebærer en viktig prioritering av sauenæringen.

Med bakgrunn i St.meld. nr. 12 (2002-2003) Om dyrehold og dyrevelferd ga Landbruks- og matdepartementet oppdrag til Mattilsynet om å vurdere behovet for omlegging til løsdrift for fjørfe. Mattilsynet har konkludert med at det ikke kan anbefales å innføre krav om overgang fra innredede bur til løsdrift for høner. Etter 2012 vil ikke de tradisjonelle bursystemene være tillatt brukt. Det må skje en løpende omlegging til innredede bursystemer fram mot 2012. Omstillingen omfatter om lag 70 pst. av eggproduksjonen i Norge. Når det gjelder tildeling av investeringsstøtte til denne omstillingen, viser partene til Landbruks- og matdepartementets strategi for næringsutvikling 2007-2009 "Ta landet i bruk!".

Andre politikkområde

Forskning og forskningsbasert innovasjon er nødvendig for å øke konkurransekraften og verdiskapingen i landbruks- og matsektoren, og er et virkemiddel for å

kunne sikre bosetting i distriktene og bidra til en bærekraftig samfunnsutvikling.

Bevilgningen til forskning ligger i dag på post 77.13 som er en ordinær post i statsbudsjettet. Dette har vært problematisk for forskningsarbeidet fordi det er vanskelig å styre utbetalinger til kalenderår da prosjektene er flerårige. Partene er derfor enige om å flytte midlene til forskning over til Landbrukets utviklingsfond, slik at det blir lettere å forvalte midlene uavhengig av kalenderår.

8.2 Merknader frå komiteen

Komiteen er opptatt av at det må leggast til rette for at alle ressursar på garden skal kunne takast i bruk i større grad enn i dag. Det mangfaldet av kunnskap og kompetanse som finst på norske gardsbruk må nyttast for å skape lønsam næringsaktivitet med utgangspunkt i garden, både innan tradisjonelt landbruk og i tilleggsnæringer.

Komiteen kjenner til at krav til dyrevelferd og nye reglar om lausdriftsfjøs frå 2024 fører til store utfordringar og investeringsbehov i jordbruket. Komiteen meiner difor at investeringsverkemidlane bør prioriterast til ombyggingar eller nybygg som følgje av nye krav til dyrevelferd i dei ulike produksjonane.

Komiteen kjenner til at det går føre seg eit arbeid for forenkling av regelverk for småskala- og mobile slakteri, slik at desse kan få framsynt planlegging for den verksemda dei driv.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, Høgre og Venstre, er derfor svært nøgd med at det i avtala vert auka løyvingar til Landbrukets utviklingsfond med 80 mill. kroner i 2008. Fleirtalet ser at dette er rett og naudsynt for å sikre den finansielle stillinga for Landbrukets Utviklingsfond på lengre sikt.

Fleirtalet har merka seg at det under årets jordbruksforhandlingar vert innført innfrakttilskudd for leieslakt og forenkling av kvalitetstilskotet for sauekjøt, noko som vil ha positiv effekt for småskala- og mobile slakteri.

Eit anna fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at Regjeringa følgjer opp Soria Moria-erklæringa og vedtak i Stortinget frå 2005 med en satsing på skogbruk, og er glad for at også årets jordbruksavtale er med på å snu den negative utviklinga som var i skogbruket under regjeringa Bondevik. Fleirtalet legg vekt på skogens betydning for landbruket som ein fornybar ressurs som det er viktig å utvikle vidare og vil streke under betydninga av at det vert satsa på bioenergi, og viser i denne samanhengen til at potensialet for auka avvirking i skogbruket er betydeleg og gjer grunnlag for auka råvaretilgang til bioenergi.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er bekymret over at forskningen på kastrering av smågris så langt ikke har gitt de nødvendige resulta-

ter slik som Stortinget regnet med da forbudet mot kastrering av smågriser ble innført. Disse medlemmer mener derfor at Regjeringen må følge denne utviklingen nøye slik at Stortinget kan endre sin beslutning i god tid før kastreringsforbudet iverksettes. Der som en tilstrekkelig god løsning ikke finnes, vil innføring av forbudet medføre en økonomisk katastrofe for svinenæringen og reelt sett en nedleggelse av næringen. Dette er ikke ønskelig. Disse medlemmer viser til sitt forslag i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 69 (2006-2007).

Disse medlemmer ønsker primært at produksjon og omsetning av melk skal foregå i et marked med reell konkurranse uten offentlig fastsatte kvotebegrensninger. Disse medlemmer vil likevel, som en subsidiær holdning innenfor den eksisterende landbrukspolitikken, støtte ordningen med omsettelige produksjonskvoter for melk. Det bør da vektlegges at produksjonssystemet praktiseres på en måte som fører til en ønsket strukturutvikling og kostnadssenkning i norsk melkeproduksjon. En melkeproduksjon som overføres til bruk der mulighetene for større og mer rasjonell drift foreligger, vil kunne bedre konkurransevnen. Disse medlemmer vil hevde at med en ordning med omsettelige produksjonskvoter for melk som gjøres landsomfattende, bedres muligheten ytterligere for en ønskelig strukturutvikling og kostnadseffektiv melkeproduksjon.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for kumelk, som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende."

Fleirtalet i komiteen, medlemene fra Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at det etter ein lang periode med overproduksjon no er ei viss underdekning av norskproduserte egg. Fleirtalet har merka seg og ser positivt på at økonomien i eggproduksjonen no blir styrka gjennom ein prisauke, og at det gjennom investeringsverkemidla blir lagt til rette for nyinvesteringar for å fylle dei nye dyrevelferdskrava til hald av verpehøner frå 2012.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til den store underproduksjonen av egg og at Norge nå har blitt en importør av egg. Dette burde være helt unødvendig. Økt forbruk av eggrelaterte produkter er en av årsakene til dette, men strenge konsesjonsgrenser for eggprodusentene er en annen grunn. En bonde som ønsker å satse stort på egg og etablere en virksomhet hvor han kan leve av denne produksjonen, har ikke adgang til dette med dagens regelverk. Dette gjør det ikke attraktivt nok å satse på egg som næring.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å oppheve konsesjonsgrensene innen eggproduksjon."

Komiteens medlem fra Venstre viser til sine merknader under kapittel 1.2.

9. ENDRINGAR I PRISUTJAMNINGSORDNINGA FOR MJØLK

9.1 Samandrag

Ny markedsordning for melk ble iverksatt 1. januar 2004. Hovedformålet med endringen var å bidra til økt konkurranse i meierivaremarkedet. Det er de siste årene videre lagt ned et betydelig arbeid i å frembringe en ordning som samler oppslutning blant aktørene og som bidrar til målsettingene innenfor rammene av en helhetlig landbrukspolitikk.

Det er samtidig et faktum at de økonomiske resultatene for Tine BAs konkurrenter (uavhengige aktører) har vært lite tilfredsstillende. For å øke konkurransen i meierivaremarkedet har Regjeringen kommet til at det er nødvendig å bedre rammebetingelsene for Tine BAs konkurrenter.

Framlegg til endringar i prisutjamningsordninga

Regjeringen legger opp til å gjøre endringer i prisutjevningssystemet for melk som skal legge ytterligere til rette for konkurranse i markedet for meierivarer. Forslagene med utkast til forskrifter sendes på ordinær høring fra Landbruks- og matdepartementet og Statens landbruksforvaltning slik at endringene kan iverksettes 1. juli 2007.

Innenfor alle områder av foredling av meierivarer i Norge der Tine er dominerende aktør, unntatt for produksjon av tradisjonelle reguleringsvarer, fastsettes det en lavere avgift/et høyere tilskudd for uavhengige aktører med virkning på 25 øre pr. liter anvendt melk. Endringene gjelder dermed alle prisgrupper innenfor hovedmelkeanvendelsene, unntatt gruppen for tørrmelk og markedet for merkevareeksport. Dette vil legge til rette for høyere foredlingsmarginer for uavhengige aktører i meieribransjen, og dermed gi økt økonomisk slagkraft og større konkurranse.

I lys av at Synnøve Finden ASA og Q-Meieriene AS, volummessig og innenfor de aktuelle områdene, har vært de store konkurrentene til Tine BA over en lengre periode, får disse to selskapene ytterligere reduserte avgifter eller høyere tilskudd med virkning på 12 øre pr. liter anvendt melk, for en periode på 4 år.

Det særskilte distribusjonstilskuddet til Q-Meieriene vil bli endret slik at Q-Meieriene mottar 60 øre i tilskudd pr. liter for inntil 80 millioner liter flytende melkeprodukter, som distribueres fra meierianlegg som tilhører konsernet.

Samlet innebærer forslagene som omfatter aktuelle uavhengige aktører (i dag Synnøve Finden ASA, Q-meieriene AS, Kraft Foods, Lillehammer Ysteri, Rørosmeieriet, Ryfylkemeieriet og Aksut) en forbedring av rammevilkårene på 60-65 mill. kroner pr. år, beregnet med basis i nåværende volumer. Ut over dette forbedres rammevilkårene for Synnøve Finden ASA

og Q-meieriene AS samlet med om lag 23 mill. kroner pr. år, også beregnet ut fra nåværende volumer og avgrenset til perioden på 4 år som er nevnt foran.

Regjeringen mener at disse tiltakene samlet sett vil legge godt til rette for økt konkurranse i markedet for meierivarer innenfor forutsigbare rammer. Med bakgrunn i kontakt med berørte parter legges det til grunn, som en forutsetning for endringene, at sakene som verserer for rettsapparatet blir hevet og at kravene oppgis.

Ved at konkurransen forsterkes gjennom de foreslåtte tiltakene, blir det også mulig å fjerne den detaljerte og administrativt krevende ordningen med etterkontroll av Tine BAs foredlingsmarginer og etterregning av prisutjevningsordningen for melk i regi av landbruksmyndighetene.

Ved å dimensjonere avgifter og tilskudd slik som foreslått, blir Tine BA som dominerende aktør stilt overfor en strengere økonomisk akkord relativt til andre aktører. Dette vil i seg selv være et sterkt og virksomt konkurransepolitisk tiltak. Landbruksmyndighetene vil ut over dette kontrollere melkemarkedet frem til og med målprispunktet, slik man i dag gjør for andre sektorer på landbruksområdet. Landbruksmyndighetene, ved Statens landbruksforvaltning, vil fortsatt kontrollere at Tine Råvare selger melk til en og samme pris til alle aktører, slik systemet ble etablert 1. januar 2004. Ut over dette vil det være konkurransemyndighetenes ansvar å kontrollere at konkurransen i videreførelsen av meierivarer skjer i henhold til øvrige lover og regler, slik de har for markedene i andre sektorer både innenfor landbruket og ellers.

Forslagene til endringer i prisutjevningsordningen for melk innebærer for øvrig at det ikke er behov for å innføre et normert egenkapitalavkastningskrav til Tines videreførelse av meierivarer. Forslaget innebærer at det ikke blir gjennomført noen verdivurdering av Tine.

De foreslåtte tiltakene med bl.a. høyere tilskudd/lavere avgift vil finansieres innenfor prisutjevningsordningen for melk, noe som samlet sett vil bety at Tine BA i større grad enn nå vil bli netto bidragsyter til ordningen. Formålet er å legge til rette for økt konkurranse som forutsettes å bidra til lavere priser og kostnader, og økt utvalg av meierivarer. På kort sikt vil det imidlertid være nødvendig å øke avgiftene for flytende melkeprodukter, som må finne sin inndekning i markedet. De foreslåtte tiltakene vil ikke føre til ekstra belastning på statsbudsjettet.

Regjeringen vil også forenkle prisutjevningsordningen for melk slik at det blir færre prisgrupper å forholde seg til for aktørene. Statens landbruksforvaltning vil som tidligere fastsette satsene i prisutjevningsordningen etter høring av aktørene og etter de føringene som jordbruksavtalepartene gir.

Andre elementer i markedsordningen for melk som ble etablert 1. januar 2004 er ikke berørt av Regjeringens forslag, og blir derfor videreført.

Regjeringen legger opp til at man på bakgrunn av erfaringene skal evaluere den nye ordningen etter fem år.

Endringer i fraktordninger i prisutjevningsordninga

I januar 2007 ble det nedsatt en arbeidsgruppe med medlemmer fra Tine BA, Næringsmiddelbedriftenes Landsforening (NBL), Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Nærings- og Nyttelsesmiddelarbeiderforbund (NNN) og Statens landbruksforvaltning. Gruppen skulle gjennomgå dagens distribusjons- og innfrakttilskudd i prisutjevningsordningen for melk og utrede og foreslå aktuelle alternativer til gjeldende ordninger innenfor rammen av omsetningsloven § 6.

På basis av utredningen fra arbeidsgruppen legger Regjeringen opp til endring og forenkling av regelverket knyttet til fraktordningene i prisutjevningsordningen for melk. Regjeringen legger opp til at endringene i dette regelverket skal skje fra 1. januar 2008.

Regjeringen vil foreslå at ordningen med støtte til innfrakt av melk legges om slik at dagens mottaksstruktur og kostnadsnivå legges til grunn. Ordningen skal gi tilnærmet, men ikke full, kostnadsdekning. For å sikre forutsigbarhet for aktørene og at ordningen ikke skal gi et incentiv for nedlegging av anlegg, skal den åjourførte mottaksstrukturen i modellen beholdes for en periode på minimum 10 år.

Regjeringen vil også foreslå at ordningen med støtte til distribusjon av konsummelk avvikles. Distribusjonskostnader på flytende produkter belastes dermed markedet og likestilles i så måte med andre produkter innenfor prisutjevningsordningen. Denne endringen gjennomføres slik at den samlet sett virker nøytralt for konkurranseforholdet mellom Tine BA og uavhengige aktører. Det særskilte distribusjonstilskuddet for Q-Meieriene blir ikke berørt av denne endringen. Regjeringen vil vurdere å innføre en særskilt ordning for støtte til distribusjon av flytende melkeprodukter i hele eller deler av Nord-Norge.

9.2 Merknader frå komiteen

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemmene frå Framstegspartiet, Høgre og Venstre, viser til dei framlagte endringane i prisutjevningsordningane i mjølk og støtter framlegga. Fleirtalet meiner dette gjer eit godt grunnlag for dei partane dette vedkjem. Med dette vil fokus ligge på ei framtid utanfor rettslokal, og legg til rette for ønska konkurranse. Fleirtalet viser i denne samanheng til tidlegare merknader, i Budsjett-innst. S. nr. 8 (2006-2007) og i Innst. S. nr. 135 (2006-2007) der eit fleirtal fastslo at auka konkurranse innan mjølkesektoren ikkje er meint å føre til låg produsentpris. Fleirtalet har difor lagt til grunn at løysingar på konkurransesituasjonen i mjølkemarknaden skal sikre jordbruksavtala sin målpris. Dette er å forstå slik at målprisen ikkje skal reduserast som følgje av å sikre konkurransen i foredlingsleddet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker å etablere likeverdige konkurransevilkår mellom TINE og andre aktører i meierisektoren. Disse medlemmer minner i den forbindelse om

forslag i Dokument nr. 8:53 (2004-2005) og Innst. S. nr. 191 (2004-2005), samt Dokument nr. 8:17 (2006-2007) og Innst. S. nr. 135 (2006-2007) om å etablere et juridisk og eiermessig skille mellom markedsregulator og TINE ved at oppgavene som markedsregulator legges til eget offentlig eiet selskap eller Statens landbruksforvaltning. Disse medlemmer viser til at ovennevnte forslag, hvis det ble vedtatt, ville fjerne mye av behovet for etterkontroll fordi Tine-konsernets incentiver til kryssubsidiering ikke lenger ville foreligge. Disse medlemmer mener det innenfor det bestående system, med TINE som markedsregulator, er viktig å styrke og videreføre etterkontrollen.

Disse medlemmer registrerer at staten har lagt frem et forslag til endringer i prisutjevningsordningen for melk som skal legge til rette for økt konkurranse i markedet for meierivarer. Disse medlemmer finner det positivt at Regjeringen nå har innsett at det må gjøres endringer slik at de uavhengige aktørene kommer bedre ut av ordningene. Dette ville ikke ha skjedd uten et betydelig press fra Fremskrittspartiet over tid. Disse medlemmer vil ikke ta endelig stilling til forslaget før høringsrunden er avsluttet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre registrerer at Regjeringen gjennom avtalen med de uavhengige aktørene i meieribransjen har akseptert at konkurransesituasjonen i meierisektoren har vært langt fra tilfredsstillende. Disse medlemmer er kritiske til Regjeringens håndtering av konkurransesituasjonen i meierisektoren, og har fremmet en rekke konkrete forslag og stilt spørsmål for å få fart på prosessen. Disse medlemmer viser i den sammenheng blant annet til Dokument nr. 8:17 (2006-2007), Innst. S. nr. 135 (2006-2007) om tiltak for økt konkurranse i meierisektoren som ikke fikk støtte fra regjeringspartiene. Videre henvises det til spørsmål nr. 10 (2006-2007), spørsmål nr. 222 (2006-2007), spørsmål nr. 1005 (2006-2007), spørsmål nr. 1215 (2005-2006), spørsmål nr. 436 (2005-2006) og spørsmål nr. 247 (2005-2006) hvor Torbjørn Hansen siden høsten 2005 har tatt opp konkurransesituasjonen i meierisektoren med Regjeringen. Disse medlemmer registrerer med tilfredshet den snuoperasjonen Regjeringen gjør i denne saken etter nesten 2 år med sterkt press fra den uavhengige delen av meierinæringen og deler av opposisjonen. Disse medlemmer vil følge nøye med på at de tiltakene som er foreslått, bidrar til økt konkurranse og dermed sikrer de uavhengige aktørene gode og forutsigbare rammevilkår og forbrukerne mangfold og kvalitet i butikkhyllene.

Disse medlemmer er også svært tilfredse med at Regjeringen nå følger opp regjeringen Bondevik IIs initiativ for å overføre mer av ansvaret for konkurransen på meieriområdet til Konkurransetilsynet.

10. FRAMLEGG FRÅ MINDRETAL

Framlegg frå Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre:

Framlegg 1

Stortinget ber Regjeringen om å intensivere arbeidet med utvikling av nisje- og spesialprodukter i landbruket.

Framlegg frå Framstegspartiet, Høgre og Venstre:

Framlegg 2

Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med statens tilbud i jordbruksforhandlingene 2008-2009 fremme forslag om oppmyking av regelverket innenfor melkeproduksjonen. Sentrale elementer i en slik oppmyking må være økt maksimalkvote for enkeltbruk, mulighet til å leie kvoter, en friere omsetning av melkekvoter og oppheving av de geografiske begrensningene og antall deltakere for deltakelse i samdrifter.

Framlegg 3

Stortinget ber Regjeringen om å fremme sak for Stortinget om endring av forskrift om utenlandsk bearbeiding av kjøtt- og meierivarer.

Framlegg frå Framstegspartiet og Høgre:

Framlegg 4

Stortinget ber Regjeringen om å oppheve konsesjonsgrensene innen eggproduksjon.

Framlegg frå Framstegspartiet:

Framlegg 5

Forslaget til jordbruksavtale bifalles ikke.

Framlegg 6

Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag til overføringer til jordbruket i statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger.

Framlegg 7

Stortinget ber Regjeringen om å foreta en beregning av hvor mange som arbeider med landbruksrelaterte spørsmål i offentlig forvaltning.

Framlegg 8

Stortinget ber Regjeringen fremme en handlingsplan om avbyråkratisering av landbruket.

Framlegg 9

Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2008 konkretisere hvilke skatter og avgifter som landbruket blir ilagt som næring.

Framlegg 10

Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2008 fremme konkrete tiltak for skatte- og avgiftsreduksjoner for landbruket.

Framlegg 11

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for kumelk, som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.

Framlegg frå Høgre:*Framlegg 12*

Forslaget til ny jordbruksavtale bifalles ikke. Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag om overføringer til jordbruksnæringen i statsbudsjettet etter forutgående konsultasjoner mellom de berørte organisasjoner i næringen og Regjeringen.

Framlegg frå Venstre:*Framlegg 13*

Stortinget ber Regjeringen både i forbindelse med statsbudsjettet for 2008 og i forbindelse med jordbruksforhandlingene i 2008-2009 styrke tilskuddsordningene som bidrar til et mer miljøvennlig landbruk og til kulturlandskapspleie.

Framlegg 14

Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med statens tilbud i jordbruksforhandlingene 2008-2009 fremme forslag om å avvikle de norske eksportsubsidiene til osteproduksjon gjennom omsetningsavgiften.

11. TILRÅDING FRÅ KOMITEEN

Komiteens tilråding vert fremma av alle medlemene i komiteen, unnateke medlemene frå Framstegspartiet og Høgre.

Komiteen har elles ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjere følgjande

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2007 vert gjort følgjande endringar:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter:			
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Fondsavsetninger, økes med	77 975 000
		fra kr 751 003 000 til kr 828 978 000	
	70	Markedsregulering, kan overføres, reduseres med.....	5 168 000
		fra kr 201 000 000 til kr 195 832 000	
	73	Pristilskott, overslagsbevilgning, økes med.....	5 100 000
		fra kr 2 077 316 000 til kr 2 082 416 000	
	74	Direkte tilskudd, kan overføres, økes med.....	85 088 000
		fra kr 6 714 969 000 til kr 6 800 057 000	
	77	Utviklingstiltak, kan overføres, reduseres med.....	9 373 000
		fra kr 227 430 000 til kr 218 057 000	
	78	Velferdsordninger, kan overføres, reduseres med.....	104 646 000
		fra kr 1 609 154 000 til kr 1 504 508 000	
Inntekter:			
4150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	70	Tilbakebetalte tilskudd til reguleringsanlegg, bevilges med.....	47 975 000
	85	Markedsordningen for korn, økes med	1 000 000
		fra kr 112 000 000 til kr 113 000 000	

II

Stortinget samtykker i at 169 mill. kroner av bevilgningen på post 74 utbetales høsten 2007 som en ekstra utbetaling til foretak som fikk innvilget søknad om produksjonstilskudd etter søknadsomgangen i august 2006, med anslagsvis 1 000,- kroner pr. foretak, samt 16 kroner pr. dekar grovfôr og 7 kroner pr. dekar annet areal.

III

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte jordbruksavtalen, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2008.

Oslo, i næringskomiteen, den 11. juni 2007

Lars Peder Brekk
leiar

Sigrun Eng
ordfører

Vedlegg**Brev frå Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til Stortingets presidentskap, dagsett 1. juni 2007****Om St.prp. nr. 77 (2006-2007) Om jordbruksoppjøret 2007 - endringer i statsbudsjettet for 2007 m.m.**

Landbruks- og matdepartementet vil med dette gjøre Stortinget oppmerksom på feil i St.prp. nr. 77 (2006-2007) Om jordbruksoppjøret 2007 - endringer i statsbudsjettet for 2007 m.m.

Ved en inkurie er oppgitt feil *fra* og *til* beløp under forslag til vedtak om jordbruksoppjøret 2007 - endringer i statsbudsjettet for 2007 m.m.

I forhold til fremlagt proposisjon skal det i forslag til vedtak under for kap. 1150 post 73 og post 74 stå følgende:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	73	Pristilskott, <i>overslagsbevilgning</i> , økes med fra kr 2 077 316 000 til kr 2 082 416 000	5 100 000
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , økes med fra kr 6 714 969 000 til kr 6 800 057 000	85 088 000

Videre skal vedtak under kap. 4150 post 70 være utformet som følger:

Kap.	Post	Formål	Kroner
4150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
(NY)	70	Tilbakebetalte tilskudd til reguleringsanlegg, bevilges med	47 975 000

